

OPEN OPROEP 3708

MASTERPLAN Z.ORGSITE

2030-2050

INLEIDING

ZORG'HUIS', ZORG'STRAAT', ZORG'BUURT' & ZORGZAAM DORP

Dit masterplan beoogt om, naast sturing te geven aan de ontwikkeling van de zorgcampus, deze ook hecht te verbinden met de omliggende dorpen. De zorgcampus wordt buiten zijn grenzen benaderd en fungeert als hefboom in een transitieverhaal voor Kortenberg.

Om de zorgcampus in al zijn aspecten te omvatten wordt er herhaaldelijk in- en uitgezoomd op verschillende schalen. Aan de hand van verschillende strategieën wordt een visie voor elke schaal uiteengezet.

Strategie 1 > schaal van het dorp
Strategie 2 > schaal van de leefgroep
Strategie 3 > schaal van de campus
Strategie 4 > schaal van het zorglandschap
Strategie 5 > procesbeheer

De bundel is opgebouwd uit 5 hoofdstukken. Elk hoofdstuk behandelt één strategie. De vijf strategieën samen stellen de ontwikkelingsvisie voor, maar incorporeren hierbij de ontwikkelingsstrategie. Met de tijdshorizon 2050 en de snel evoluerende zorgsector is de opgave evolutief, waardoor visie intrinsiek strategie wordt en omgekeerd. Kortom, u leest een narratief voor het proces en de site, aan de hand van 5 strategieën gekoppeld aan 5 schalen.

Doorheen de bundel wordt hierbij het verhaal van 5 gebruikers verteld, hiernaast al kort voorgesteld. Een zorglandschap is net zoals zijn gebruikers dynamisch, veranderlijk en tijdelijk. Door het toepassen van gebruiksprofielen worden deze tijdelijkheden in kaart gebracht. Een degelijk masterplan vormt een basis waarop deze dynamieken kunnen spelen, een structuur die verschillende projecten kan dragen, afhankelijk van de seizoenen, gebruikers en initiatieven.

Aan het einde maken we terug de balans op, en kijken we hoe de integratie van de zorgsite zich manifesteert in de levens van de verschillende gebruiksprofielen.

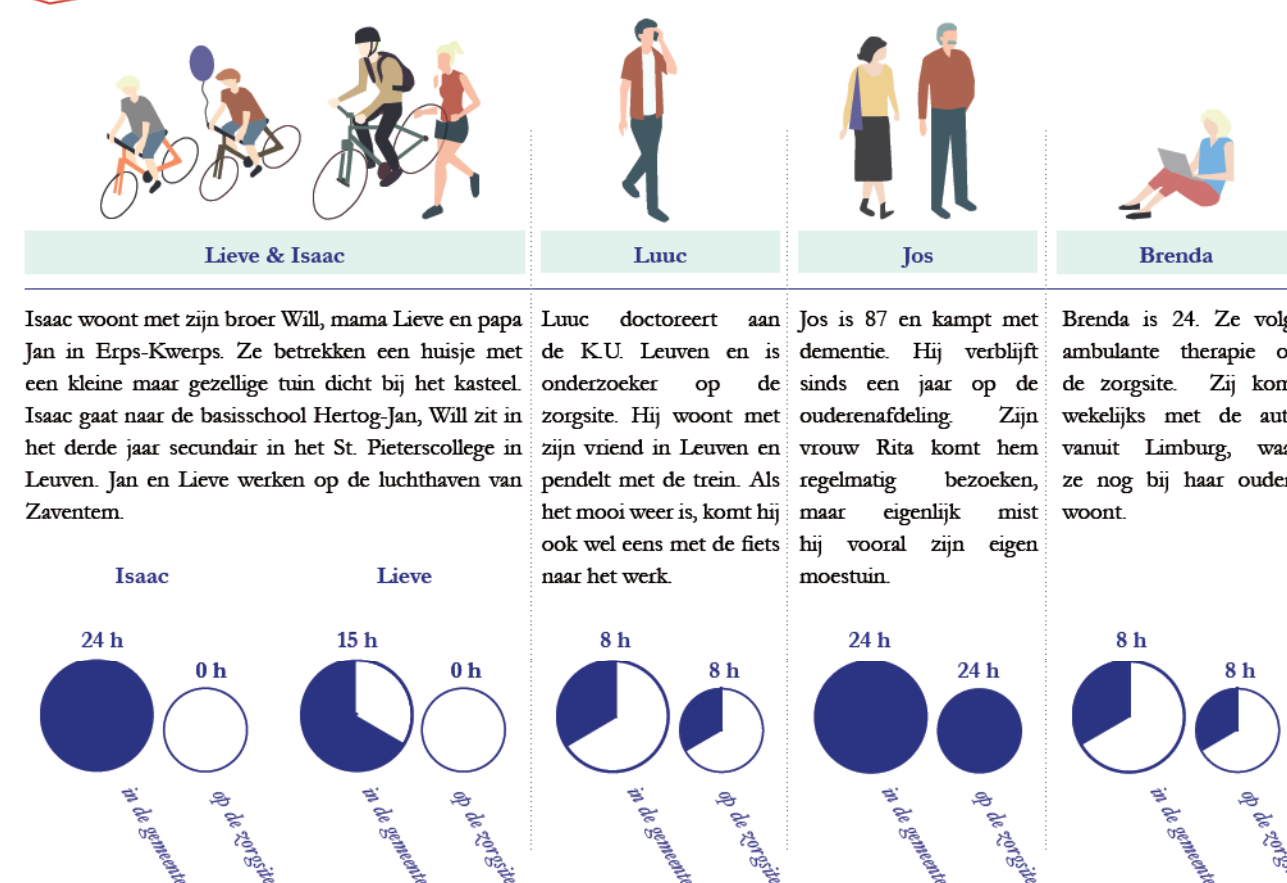
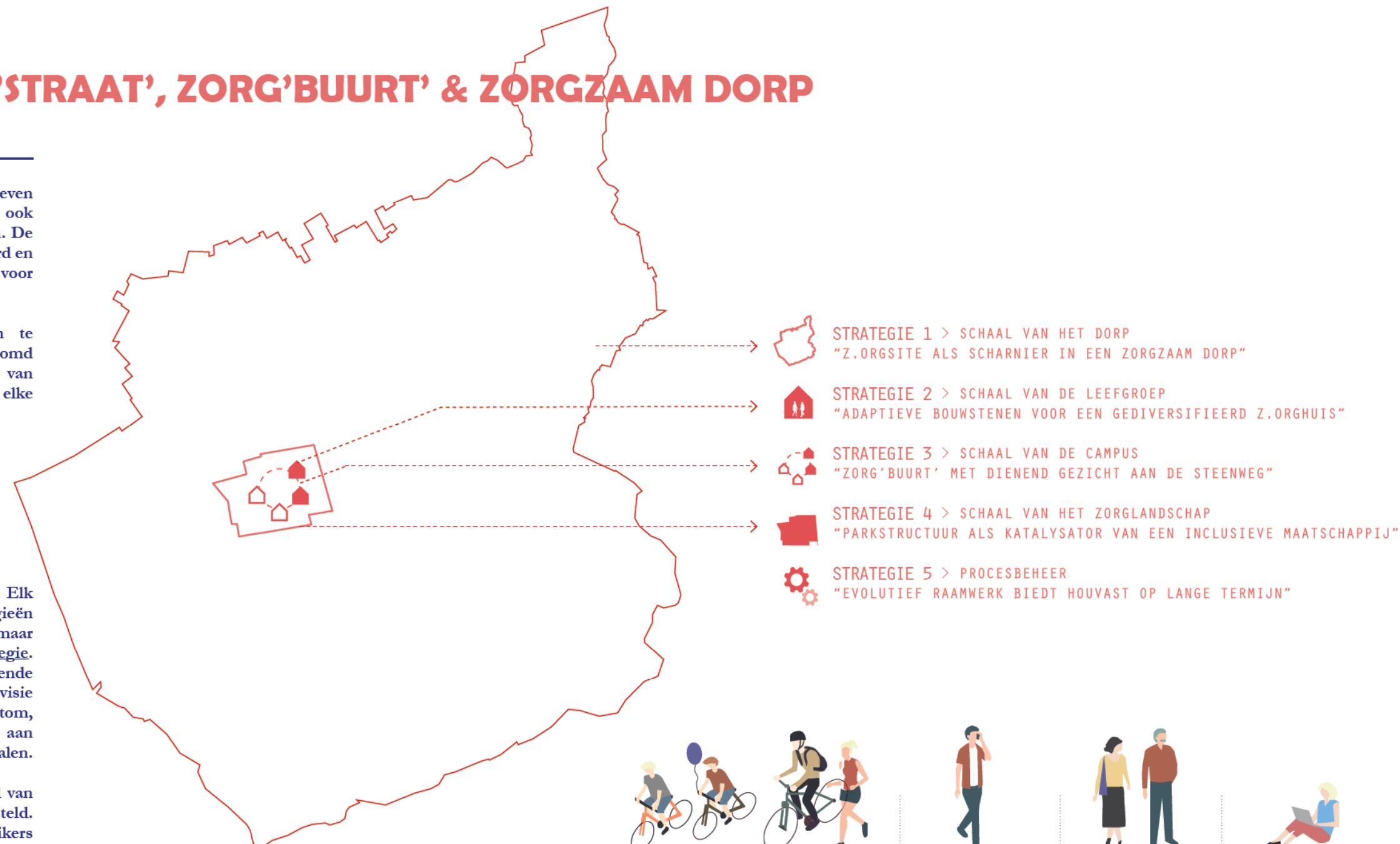
Veel leesplezier!

Peter Casier
Tine Van Herck
Eva Gutschoven
Marie Vanvallegghem
Silvia Pusceddu

“Dat Vlaanderen snel verstedelijkt, biedt psychiatrische instellingen – die vaak in groene buitengebieden liggen – de kans om een brug te slaan naar de rest van stad of dorp.”

- G. Boie (in ruimte-magazine)

STRATEGIE 1. SCHAAL VAN HET DORP

Z.ORGSITE ALS SCHARNIER IN ZORGZAAM DORP

Het UPC KULeuven is op zoek naar een innovatieve ontwikkelingsvisie. De visie kan niet los gezien worden van zijn directe context: de gemeente Kortenberg. Door een toekomstbeeld van de gemeente te schetsen, wensen we de krijtlijnen voor de zorgsite mee uit te tekenen. Als het UPC KULeuven zich wil openen naar de gemeente, een hand wil aanreiken, dan moeten we weten hoe die 'hand' er kan uitzien. Hiervoor ontwikkelde PTA een quickscan, een verkorte versie van de Bouwmeester Scan. Het doel is tweeledig: een transitie schetsen voor een aangenamere, gezondere, beter uitgeruste en meer inclusieve leefomgeving aan de ene kant, en een rol bepalen voor de zorgcampus binnen deze transitie aan de andere kant.

QUICKSCAN KORTENBERG . DIAGNOSE

De diagnose behandelt vier thema's. De quickscan tracht niet volledig te zijn, maar per thema de vinger op de wonde te leggen. Welke symptomen zijn er en waardoor worden deze veroorzaakt?

BEBOUWDE RUIMTE

Tweepolige gemeente onder verstedelijkingsdruk

Het bebouwd zwaartepunt bevindt zich in het noordwesten van de gemeente (centra Kortenberg, Erps-Kwerps en de bedrijvzones Guldendelle en D'leteren). Het noordoosten is beduidend landelijker met kleinere kernen waarbij gesloten landschap (de Molenbeekvallei, het Silsembos en het Hogenbos) en open landschap (landbouw) elkaar afwisselen. Alle linten zijn volgebouwd, toch kan de gemeente nog gevoelig uitbreiden door inbreidingsprojecten en het aansnijden van woonuitbreidingsgebieden (WUG's).

Zorglandschap verstopt

In zowel het gemeentelijk ruimtelijk structuurplan als in de visietekst voor de volgende legislatuur (2020-2025) is de zorgcampus een opvallende afwezige. De gemeente zoekt ruimte. De zorgcampus wenst te verbreden. Zo wil de gemeente de sportinfrastructuur uitbreiden en verankeren in een RUP (visietekst 2020-2025).

Leuvensesteenweg bemoeilijkt leefkwaliteit dorpshart

Een ander woord voor de Leuvensesteenweg of N2 zou 'streetcanyon' kunnen zijn. De straat trekt een diepe streep door de gemeente, waarbij de oversteekbaarheid beperkt is, het veiligheidsgevoel laag en de doorwaadbaarheid van het dorpshart van Kortenberg gering.

MOBILITEIT

Koning auto

Ondanks een relatief goed uitgerust openbaar vervoer (treinverbinding, buslijnen) is het autobezit hoog (94 % van de inwoners heeft een auto).

Fiets verliezer

De infrastructuur in het dorp is op de auto aangewezen en de maat van de voetganger is afwezig. Dit vertaalt zich in een lage tevredenheid van de staat van de fiets- en voetpaden, slechts 29% van de inwoners vindt dat er voldoende fietspaden zijn in de gemeente. Slechts 33% vindt dat de fietspaden in goede staat zijn en maar een kwart van de bevolking vindt dat kinderen, in vele gevallen fietsers en wandelaars, zich veilig kunnen verplaatsen.

OPEN RUIMTE

Groen troef

Kortenberg is een vrij groene gemeente, het wijkgroen beslaat maar liefst 29,3% van de totale oppervlakte van de gemeente (Het Vlaams gemiddelde is 21%). Er is dan ook een grote tevredenheid over het aanbod aan groen onder de Kortenbergenaars. Deze vinden ze in beekvalleien (Molenbeek, Silsombosloop/Weesbeek, Zuurbeek) en boskernen. Op grote schaal maakt Kortenberg deel uit van het open-ruimtegebied tussen Brussel en Leuven.

Natuur van Europees belang

Kortenberg situeert zich in de buurt van restanten van het 'Kolenbos' (Zoniënbos en Meerdaalbos). Daarnaast behoren grote delen van de gemeente tot natura 2000-gebied ('Valleigebied tussen Melsbroek, Kampenhout, Kortenberg en Veltem'). Zou de gemeente kunnen aantakken op het verhaal van het nieuw nationaal park 'Brabantse Wouden'?

KLIMAAT

Waterproblematieken worden ad-hoc benaderd

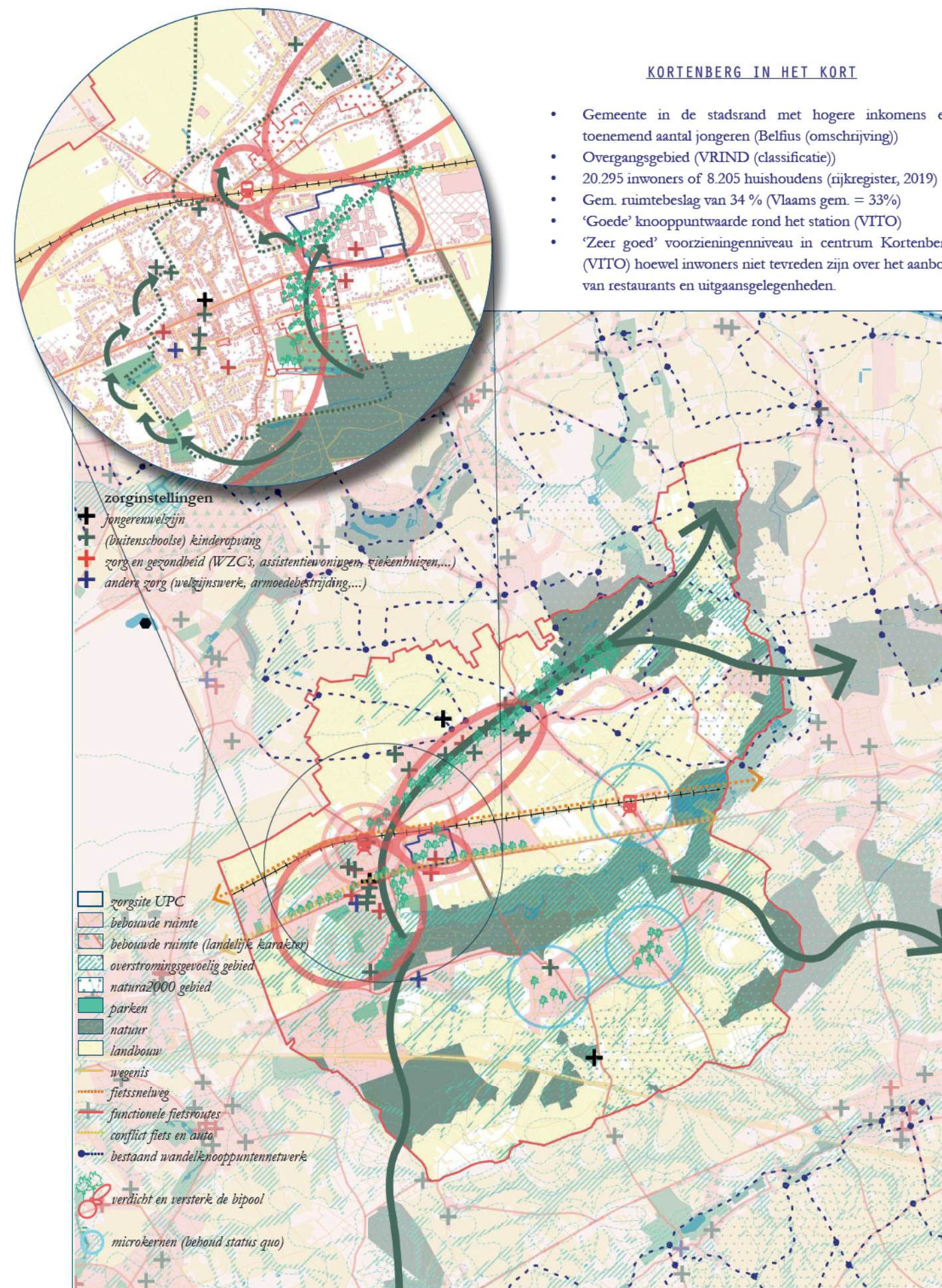
Natuurlijke clusters, beekvalleien en de hiermee gepaarde waterrijke gebieden liggen naast elkaar. Ruimte voor water lijkt echter te beperkt. Vooral het centrum van Kortenberg (dat lager gelegen is) heeft te kampen met wateroverlast. De klimaatkaarten van de VMM schetsen hiervoor geen positieve toekomst.

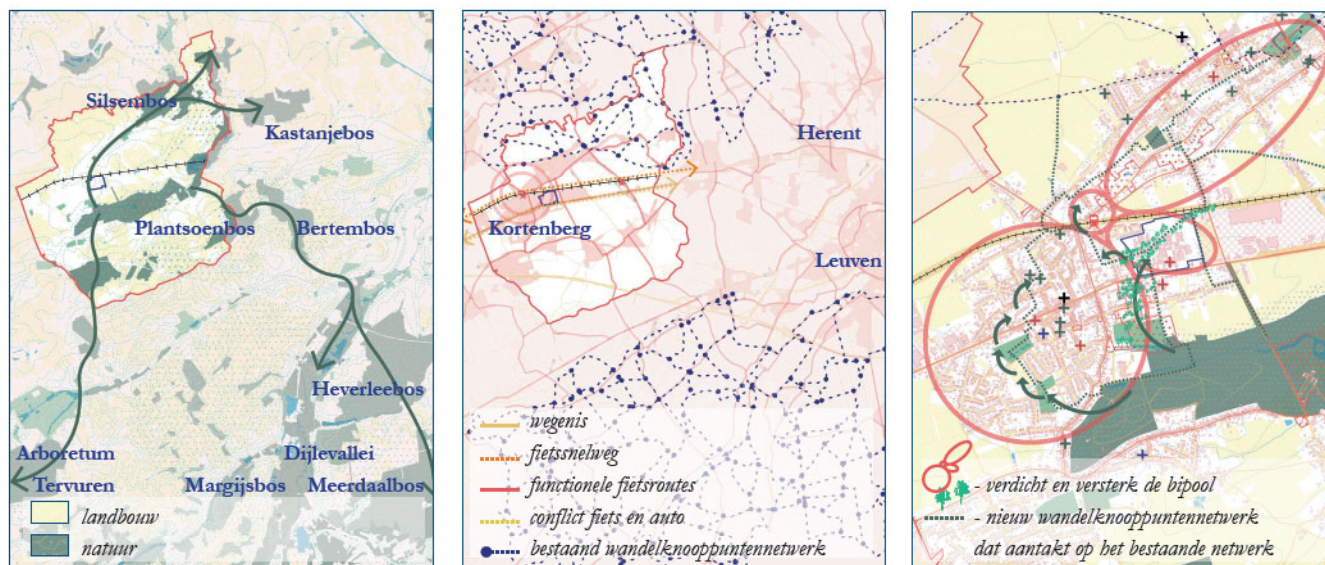
QUICKSCAN KORTENBERG . AMBITIES

Uit de diagnose kunnen verschillende urgente ruimtelijke en duurzaamheidsvraagstukken gedestilleerd worden. Om deze aan te pakken, worden verschillende ambities voor de gemeente geformuleerd (volgende pagina) en op de kaart hiernaast verbeeld.

KORTENBERG IN HET KORT

- Gemeente in de stadsrand met hogere inkomens en toenemend aantal jongeren (Belfius (omschrijving))
- Overgangsgebied (VRIND (classificatie))
- 20.295 inwoners of 8.205 huishoudens (rijkregister, 2019)
- Gem. ruimtebeslag van 34 % (Vlaams gem. = 33%)
- 'Goede' knooppuntwaarde rond het station (VITO)
- 'Zeer goed' voorzieningenniveau in centrum Kortenberg (VITO) hoewel inwoners niet tevreden zijn over het aanbod van restaurants en uitgaansgelegenheden.

AMBITIE 1. CONNECTEER MET DE BRABANTSE WOUDEN VOOR EEN VEERKRACHTIG SYSTEEM

Omarm het brabantse woud

Het idee van een nieuw nationaal park 'Brabantse wouden' schiet kiem. De gemeente kan hier proberen aan te takken via kleine groene 'armen'.

Implementeer het concept van boomrijke villacultuur

De gemeente heeft nog snippers boomrijke villawijken. Dit concept kan verder doorgetrokken worden om een grootschalig woonbos te creëren.

Ontsnipper het groen

Streef naar continuïteit van de open ruimte en ga op zoek naar kleine bebouwde vlekjes, straten die geknipt kunnen worden en werk ze weg.

Maak plaats voor blauw

Het centrum van Kortenberg heeft soms te kampen met wateroverlast. De gemeente antwoordt op deze overstromingen met ad-hoc oplossingen in de vorm van bufferbekkens. In de zomer is de grond te droog. Ruimte voor tijdelijke natte gebieden creëren kan het watersysteem écht genezen.

AMBITIE 2. LEG DE KIEM VOOR EEN MOBILITEITSTRANSITIE

Maak het de auto moeilijk(er)

De N2 is een functionele fietsroute, maar is levensgevaarlijk. Door het profiel van de weg aan te passen, kunnen de fietspaden beter en veiliger worden. Dat de auto dan minder plaats krijgt - en bijgevolg trager moet rijden - is een dankbaar neveneffect.

Zet bedrijfsvervoersplannen in

Bedrijfsvervoersplannen tonen de actuele situatie en bieden concrete handvaten om de werknemers aan te zetten tot het gebruik van duurzamere mobiliteit.

Koppel openbaar vervoer aan deelsystemen

Onderzoek de mogelijkheid om Kortenberg uit te bouwen naar een regionaal mobipunt. Door in te zetten op het natraject (inzetten deelfietsen, deelauto's, etc...) kan de bewoner/werknemer kiezen voor vervoer op maat.

Vervolledig het wandelnetwerk

Er zijn enkel wandelknooppunten in het noorden van de gemeente. Vervolledig het trage weggennetwerk verder naar het zuiden en verhoog de doorwaadbaarheid.

AMBITIE 3. VERZOEN LEEFKWALITEIT EN VERDICHTING IN BIPOOL KORTENBERG-ERPS-KWERPS

Verdicht bipool Kortenberg-Erps-Kwerps

De nabijheid van het station en de gunstige locatie tussen Brussel en Leuven zorgt voor een groeipotentieel. Dit is een gunstige startpositie voor verdichting. Verdeel de voorzieningen over Kortenberg en Erps-Kwerps en doe niet dubbel op.

Laat de Molenbeekvallei binnen dringen in de bipool

Verdichten moet gezien worden als de hefboom voor het creëren van méér groen op andere plekken, voor de zijarmen van de Brabantse wouden en een integraal waterbeheer bijvoorbeeld.

Verbind dorp, landschap en zorg door trage wegen

Een levendige bipool is een gezonde bipool. Zet in op wandelen /fietsen en faciliteer ontmoetingen over letterlijke en figuurlijke grenzen heen: dorp, landbouw en zorg.

"Trage wegen verbinden niet enkel dorp en platteland, maar kunnen nog een derde pijler mee verweven: de zorg. Op deze manier wordt zorg ook meer benadrukt in de gemeente."

ontwerpconcept uit workshop ontwerpteam

QUICKSCAN >>> Z.ORGSITE

De Z.orgsite heeft - samen met het station - een scharnierfunctie in de bipool Kortenberg / Erps-Kwerps. Maatschappelijke inbedding van de zorg is gebaat bij een versterkte relatie met het dorp. Hierna wordt dan ook gekeken welke rol de zorgsite kan opnemen in het realiseren van de ambities op schaal van de gemeente, maar natuurlijk ook welke voordelen dit voor de campus kan hebben.

De doorvertaling van de ambitiekaart op schaal van de zorgsite leidt tot een aantal ruimtelijke krachtlijnen:

SLEUTELROL IN VERBINDEND TRAGE NETWERK

De spoorweg heeft de verbondenheid tussen de dorpskernen Kortenberg en Erps-Kwerps een grote knauw gegeven. De diagonaal over de zorgsite heeft potentie als strategische trage weg tussen de twee kernen. Het noordoostelijk punt takt aan op de tunnel onder de spoorweg richting Erps-kwerps en op de fiestrade, het zuidelijk punt gaat door het beschermd dorpsgezicht 'Ensemble van villa's' richting de Molenbeekvallei en het westelijk punt takt aan op de Hertog Jan II laan, richting station, Delhaize en het centrum van Kortenberg, met o.a. de kerk, de basisschool, ...

BOSRIJKE VILLACULTUUR INSPIREERT

Het beschermd dorpsgezicht 'Ensemble van villa's' staat niet geïsoleerd in zijn omgeving. Ook sommige villa's aan de overkant van de N2 bezitten deze genius loci. Ook de zorgsite kan een deel van dit narratief uitdragen door in te zetten op een boomrijke parkomgeving. De bestaande waardevolle bomen blijven bewaard en worden aangevuld met nieuwe aanplanten. Het park krijgt vorm rondom de trage weg en wordt publiek toegankelijk.

ZORGSITE ALS SPONS

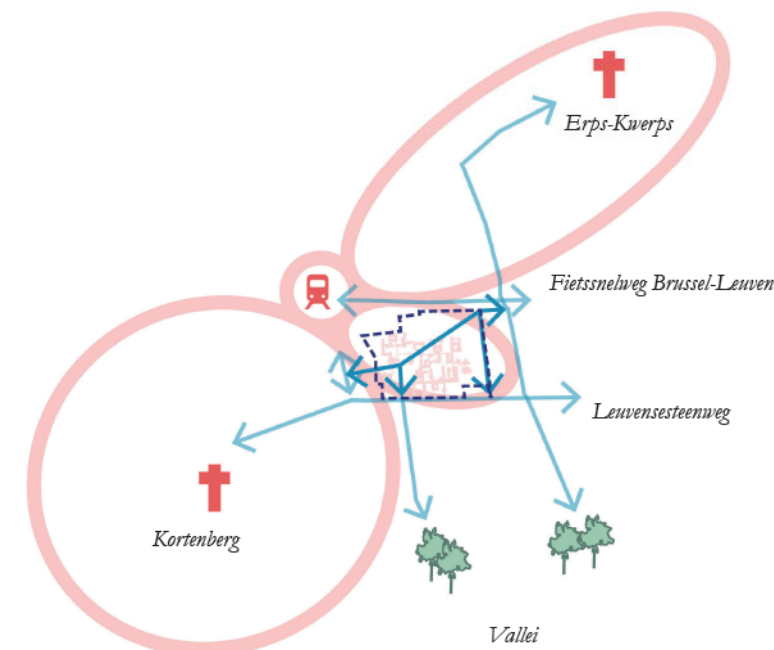
De parkstructuur biedt ruimte om volop in te zetten op het opvangen van water. Dit betekent minder wateroverlast in de bebouwde kom en gaat ook droogte tegen.

SPORT EN CULTUURVOORZIENINGEN VERZOENEN MET HET ZORGPROGRAMMA

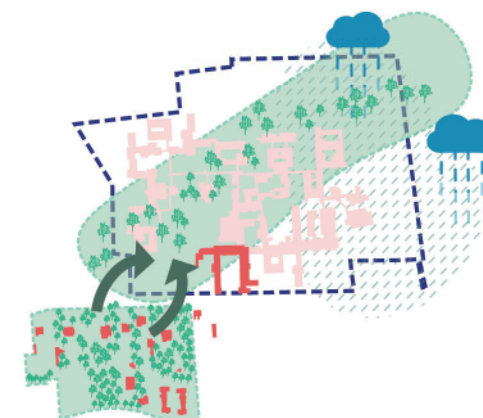
De gemeente wil deze legislatuur starten met de bouw van een nieuw sportcomplex. Eén van de vooropgestelde locaties bevindt zich tussen de zorgsite en de Noodbosweg. Een zeer interessante locatie met het oog op vermenging: het park wordt opgeladen en de zorg maatschappelijk ingebed.

VERDICHT BIPOOL KORTENBERG-ERPS-KWERPS

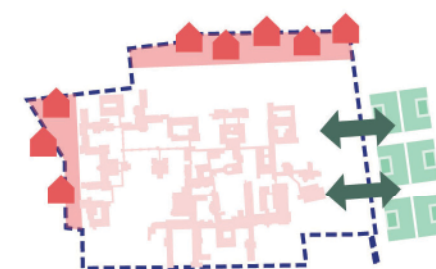
De randen van de zorgsite vormen interessante plekken voor inbreidingsprojecten met voorkanten gericht naar de zorgsite. Dit kan bijvoorbeeld in de vorm van sociale woningen of ondersteund (zorg)wonen.

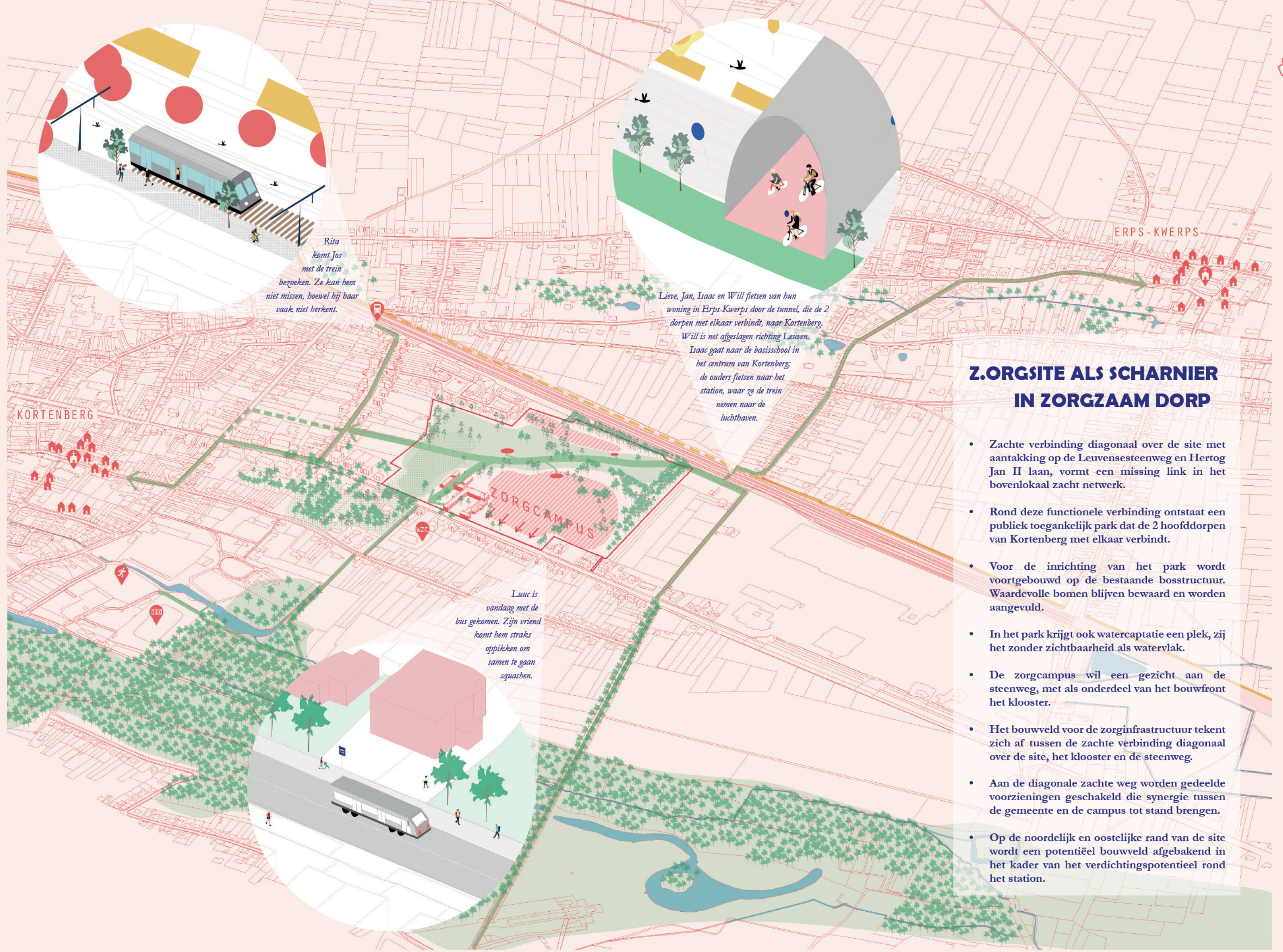
Sleutelrol in verbindend trage netwerk

Bosrijke villacultuur inspireert Zorgsite als spons

Sport en cultuurvoorzieningen verzoenen Verdichte bipool

Rita komt Jos met de trein bezoeken. Ze kan hem niet missen, hoewel hij haar vaak niet herkent.

Lieve, Jan, Isaac en Will fietsen van hun woning in Erps-Kwerps door de tunnel, die de 2 dorpen met elkaar verbindt, naar Kortenberg. Will is net afgeslagen richting Leuven. Isaac gaat naar de basisschool in het centrum van Kortenberg; de ouders fietsen naar het station, waar ze de trein nemen naar de luchthaven.

Luuc is vandaag met de bus gekomen. Zijn vriend komt hem straks oppikken om samen te gaan squashen.

Z.ORG SITE ALS SCHARNIER IN ZORGZAAM DORP

- Zachte verbinding diagonaal over de site met aantakking op de Leuvensesteenweg en Hertog Jan II laan, vormt een missing link in het bovenlokaal zacht netwerk.
- Rond deze functionele verbinding ontstaat een publiek toegankelijk park dat de 2 hoofddorpen van Kortenberg met elkaar verbindt.
- Voor de inrichting van het park wordt voortgebouwd op de bestaande bosstructuur. Waardevolle bomen blijven bewaard en worden aangevuld.
- In het park krijgt ook watercaptatie een plek, zij het zonder zichtbaarheid als watervlak.
- De zorgcampus wil een gezicht aan de steenweg, met als onderdeel van het bouwfront het klooster.
- Het bouwveld voor de zorginfrastructuur tekent zich af tussen de zachte verbinding diagonaal over de site, het klooster en de steenweg.
- Aan de diagonale zachte weg worden gedeelde voorzieningen geschakeld die synergie tussen de gemeente en de campus tot stand brengen.
- Op de noordelijk en oostelijke rand van de site wordt een potentiële bouwveld afgebakend in het kader van het verdichtingspotentieel rond het station.

STRATEGIE 2. SCHAALEN VAN DE LEEFGROEP ADAPTIEVE BOUWSTENEN VOOR EEN GEDIVERSIFIEERD ZORG'HUIS'

Momenteel zijn er in de zorg twee bewegingen aan de gang. Enerzijds een meer menselijke benadering: de mens centraal, een huiselijke sfeer, kleinschaligheid, 1 op 1 contact, weg van de fixatie/isolatie, minder en minder gesloten instellingen, geen anonieme gangen, enz. Anderzijds worden budgetten steeds krappere en werkingskosten steeds hoger, waardoor meer efficiëntie - ook in de zorg - zich opdringt. Naast een efficiënt gebruik van middelen, staat vandaag eveneens een efficiënt ruimtegebruik hoog op de agenda.

Maar deze uitdagingen zijn niet onverzoenbaar. We vertrekken bij de persoon waar het uiteindelijk om draait, de patiënt, en de plek waar hij/zij de meeste tijd doorbrengt, de leefgroep. Elke leefgroep betreft een eigen zorghuis. Door deze functioneel te schakelen wordt gestreefd naar de 'efficiëntie van een ziekenhuis'.

"Nieuwe zorgmodellen rond intensieve zorg in de psychiatrie, zoals HIC of Safewards, introduceren nieuwe ideeën over nabijheid, being-with-the-patient, holding environments en rooming-in. Tegelijk doen nieuwe actoren, zoals familie, netwerk of zelfs vrijwilligers, hun intrede op de afdeling. Dienstverlening in de psychiatrie is niet langer te vatten in een ziekenhuisgang met kamers en verpleegposten."

- Gideon Boie (in de Architect, 01/12/2019)

"Terwijl sommige patiënten baat hebben bij een re-integratie in het stedelijke leven, zijn er andere die juist nood hebben aan prikkelarme omgevingen. Op die manier creëert de vermaatschappelijking van de zorg een bijkomende vraag naar de diversificatie van de zorg."

- Regis Verplaetse

DE ZORGUNIT ALS HUIS

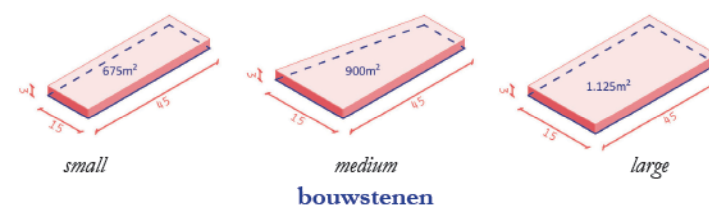
Herkenbare voordeuren in de gevel verlenen toegang tot de verschillende leefgroepen. Met een eigen voordeur en deurbel wordt voor elke leefgroep een zorgunit als een 'huis' opgevat. Elk zorghuis beschikt daarnaast ook over een eigen tuin, een belangrijke factor die comfort en rust kan bieden aan de patiënten. Deze private buitenruimte kan al dan niet gedeeld worden met een buur-leefgroep. Zo ontstaat er een typische straat- en tuinzijde, waarin de patiënt zich goed kan oriënteren.

In elk huis wordt er samengeleefd met anderen, een huiselijke vormgeving kan bijdragen aan het gemeenschapsgevoel. Maar ook de directe omgeving en rijhuizentypologie begunstigen dit. Patiënten worden bewoners. Patiënten in andere leefgroepen worden buren. Afdelingen worden een wijk.

WERKEN MET BASISBOUWSTENEN

Het masterplan wordt gezien als een evolutief raamwerk waarin niet alleen gefaseerd wordt gebouwd, maar ook gefaseerd ontworpen.

Wijzigende maatschappelijke omstandigheden, economische situatie en wetenschappelijke inzichten binnen de psychiatrie kunnen het programma op alle schaalniveaus doen veranderen. De 'ideale' leefgroep van vandaag, is niet die van gisteren en zal morgen allicht nog anders zijn. De vraag naar een maximale aanpasbaarheid wordt beantwoord door te werken met basisbouwstenen die verschillende invullingen toelaten, maar die ook op zeer diverse manieren kunnen gecombineerd worden.

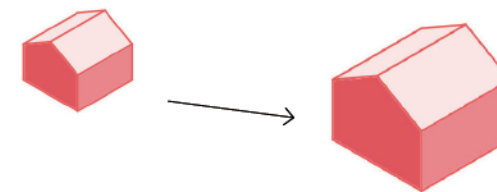
Aanpasbaarheid maakt dat een gebouw zo efficiënt mogelijk kan ingezet worden en aan veranderende noden aangepast kan worden. Naast ruimtelijke flexibiliteit laten de bouwstenen ook een programmatische flexibiliteit toe. De dimensies van de bouwstenen zijn zo bepaald opdat elke bouwsteen diverse programma's kan omvatten. De invulling kan namelijk sneller verouderen dan de infrastructuur. De oppervlaktes zijn respectievelijk 675m², 900m² en 1.125m².

Afhankelijk van de specifieke noden kan een afdeling georganiseerd worden over 1 of 2 niveaus en kan een niveau bestaan uit 1 à 3 leefgroepen. Zo kunnen bijvoorbeeld open afdelingen over twee verdiepingen gespreid worden, dit geeft

de patiënten automatisch meer bewegingsvrijheid, terwijl gesloten afdelingen, of afdelingen voor ouderen die meer zorg en toezicht behoeven op één verdieping georganiseerd worden. De bouwheer en ontwerper rest een grote vrijheid. Dit principe wordt per bouwsteen op de volgende pagina's geïllustreerd.

WOONKWALITEIT VOOR ZORG'HUIS'

In de psychiatrie verblijven mensen gemiddeld langer dan in een ziekenhuis. Ze ontvangen vaak ook minder bezoek en brengen een groot deel van de dag door in de leefgroep. Hieronder enkele principes om in te zetten op de woonkwaliteit van het zorg'huis'.

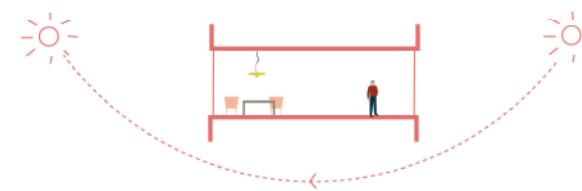

zorghuis per leefgroep als woning XL

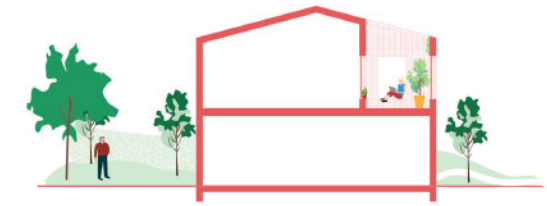
De afdelingen worden ondergebracht in zorghuizen met een eigen voordeur en tuin. Ze zijn iets groter dan een klassieke woning, maar hebben toch een korrel op menselijke schaal, heel anders dan een klassiek ziekenhuisgebouw. Geen lange onpersoonlijke gangen dus met ontelbare deuren, maar wel een herkenbaar gebouw met een voordeur, leef- en slaapgedeelte en buitenruimte.

Architecturaal kunnen de zorghuizen zich onderscheiden door een andere dakvorm, positie raamopeningen en/of materialisatie. Dit draagt bij tot de herkenbaarheid en de eigenheid van de afdelingen. Bewoners kunnen hun 'huis' aanwijzen door meer dan de kleur van de wegwijzer.

De zorghuizen zijn doorzonwoningen met een beperkte bouwdiepte. Op die manier krijgen de woningen natuurlijk licht binnen. Ze zijn oost-west georiënteerd waardoor de zon aan de ene kant opgaat en aan de andere terug onder. Dit draagt bij tot tijdsbesef, ook binnen in de woning.

principe doorzonwoning

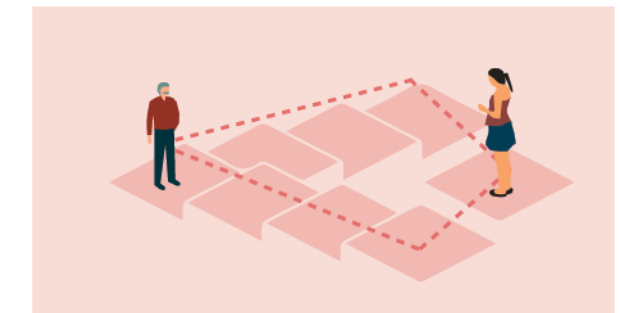
buitenruimte: buitenkamers, private achtertuin, en publiek park aan de voorzijde

Een belangrijk aspect van woonkwaliteit is buitenruimte. Een plek om gezellig buiten te eten, een boek te lezen en/of te spelen in een veilige en beschutte omgeving. Elk zorghuis heeft een voordeur die toegang geeft tot een publiek park, maar ook een private achtertuin, die al dan niet collectief gebruikt kan worden met 1 of meerdere andere afdelingen.

De zorghuizen worden geschakeld als rijwoningen. Een lichte verdraaiing van de gevels maakt dat er geen inkijk wordt gegenereerd tussen de woningen onderling.

'Gezonde' circulatie wordt gestimuleerd: aangename trappenpartijen, lift aanwezig maar niet uitnodigend, via buiten, via wintertuinen, ...

Daarnaast zorgen circuits binnen de woning voor ruimtelijkheid, een gevoel van oneindigheid.

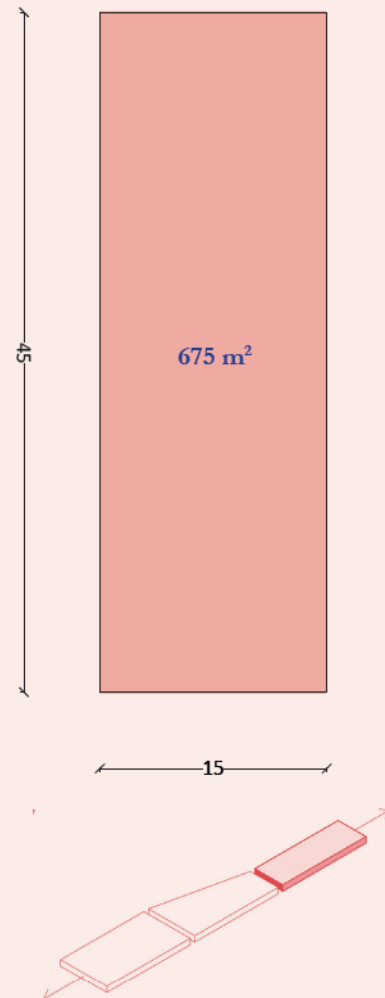
Circuit binnen de woning zorgt voor ruimtelijkheid

Ruimtelijke oriëntatie is het vermogen om in een omgeving de weg te vinden. Onderzoek toont aan dat voor mensen die in de war zijn onregelmatigheden zoals kunstwerken, vooruitspringende hoeken en vensterbanken meer bijdragen tot het oriëntatievermogen dan bewegwijzering, kleurstellingen of zichten naar buiten.

Tenslotte is ook de veiligheid een belangrijk criterium. De bouwhoogte is beperkt en de leefruimtes en buitenruimtes bevinden zich op het gelijkvloers. Waar er toch gestapeld wordt, worden de ramen beveiligd en de buitenruimte als ruime buitenkamer voorzien.

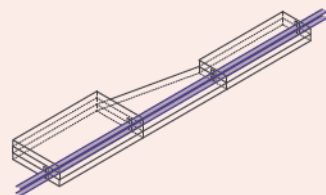
BOUWSTEEN SMALL (S)

De kleinste bouwsteen heeft een vloeroppervlakte van 675 m² met een beperkte bouwdiepte van 15m. Hierdoor is deze bouwsteen interessant voor het organiseren van verschillende types zorghuizen, steeds volgens het doorzon principe. Ook ondersteunende functies zoals therapie- of consultatieruimtes en kantoren kunnen hier makkelijk in georganiseerd worden.

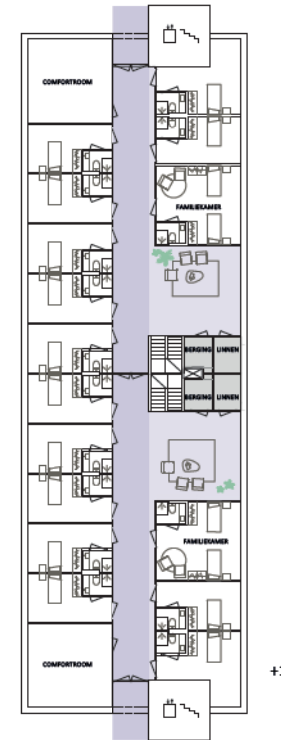

INTERNE, FUNCTIONELE ZORGBEDELING

Voor de zorgbedeling wordt er intern een netwerk voorzien doorheen de verschillende bouwstenen, enkel toegankelijk voor het zorgpersoneel. Bij het ontwerpen van bouwstenen sluiten circulatie-assen op elkaar aan. Op deze manier kan het gedifferentieerd ziekenhuis als één complex blijven functioneren en kunnen efficiënte bewegingen inzake logistiek en personeel plaatsvinden.

FLEXIBELE INVULLING : ENKELE VOORBEELDEN

2 LEEFGROEPEN VOLWASSENEN/OUDEREN

De bouwsteen S over 2 bouwlagen biedt plaats aan 2 zorghuizen naast elkaar, met elk plaats voor 8 volwassenen/ouderen. Een schakeling van zorghuizen kan een afdeling vormen.

1 LEEFGROEP VOLWASSENEN/OUDEREN

De bouwsteen S over één bouwlaag biedt plaats voor één leefgroep van 8 volwassenen of ouderen. Een afdeling van 24 pers. kan bv. bestaan uit 1 bouwsteen S met 3 bouwlagen.

3 LEEFGROEPEN AMBULANTE ZORG

De bouwsteen S over 2 bouwlagen kan 3 leefgroepen ambulante zorg huisvesten, samen dus één afdeling van 24 personen.

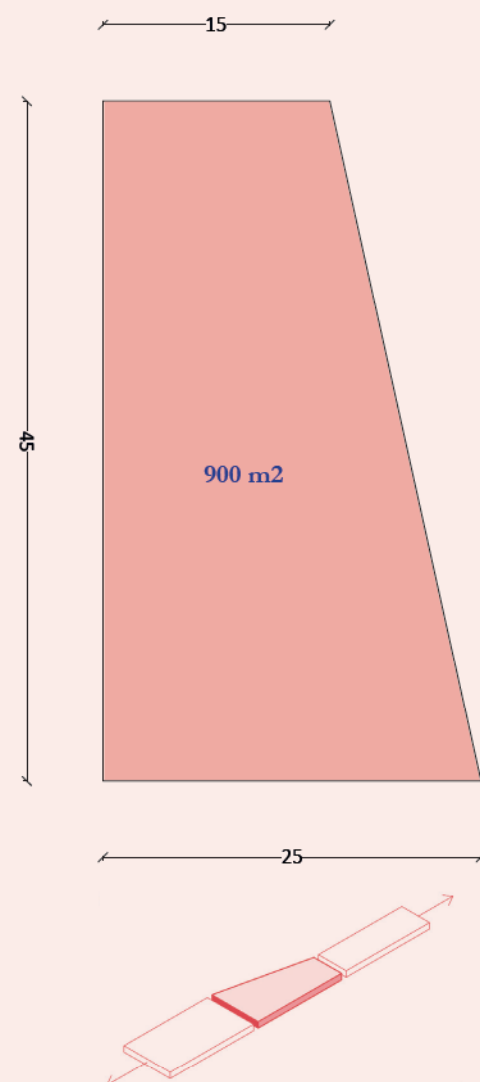
ONDERSTEUNENDE DIENSTEN

De bouwsteen S kan ook ingevuld worden met therapie- en/of consultatieruimtes, maar dit zouden even goed kantoren of vergaderruimtes kunnen zijn.

schaal 1:500

BOUWSTEEN MEDIUM (M)

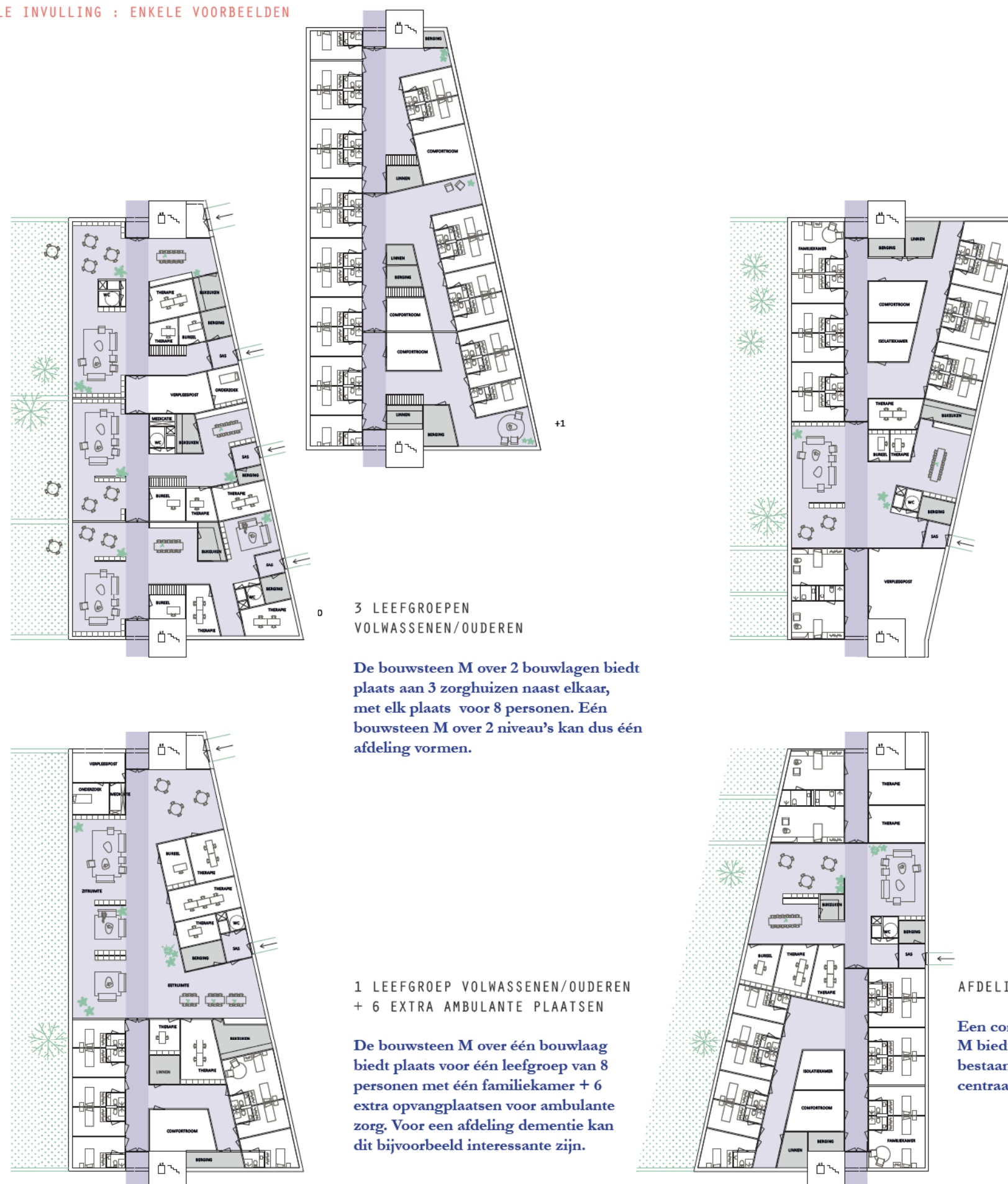
De bouwsteen met één schuine zijde heeft een vloeroppervlakte van 900 m². De bouwdiepte varieert van 15m tot 25m. Ook hierin kunnen verschillende types leefgroepen worden georganiseerd.

“Wat vreemd om door deze kaarsrechte gang te lopen, terwijl het leven zo chaotisch was - vol paadjes, ravijnen, moerassen, riviertjes, stoffige steppen en niet-gemaaide graanvelden waar je dwars doorheen ging of die je ontweek.”

- Vasili Grossman (in *Leven & lot*)

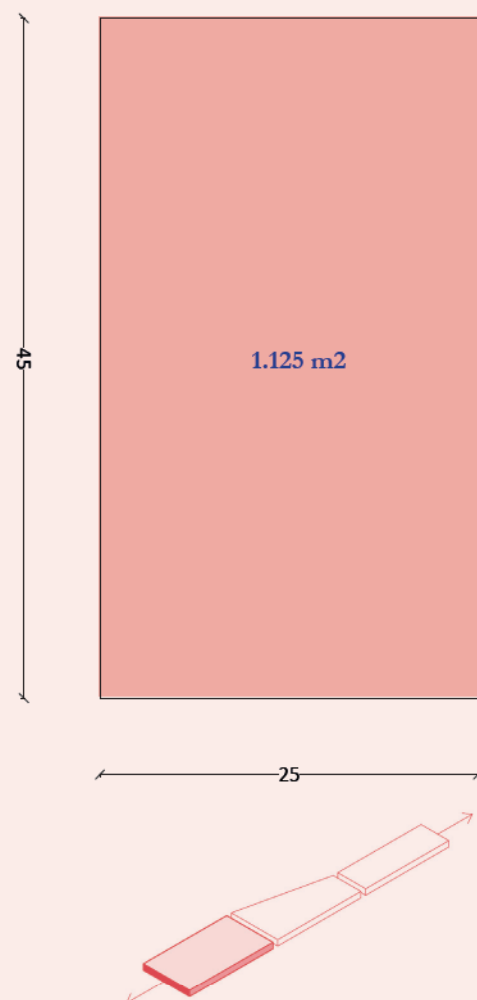
FLEXIBELE INVULLING : ENKELE VOORBEELDEN

schaal 1:500

BOUWSTEEN LARGE (L)

De grootste bouwsteen heeft een vloeroppervlakte van 1125 m². De bouwdiepte is 25m. Ook hier kunnen verschillende types leefgroepen worden georganiseerd, al leent deze bouwsteen zich beter voor andere functies zoals keuken, sportinfrastructuur, technische ruimte, ...

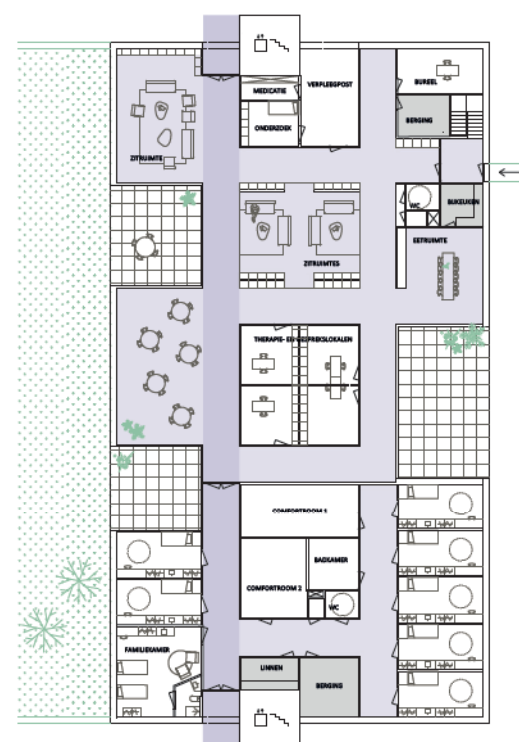
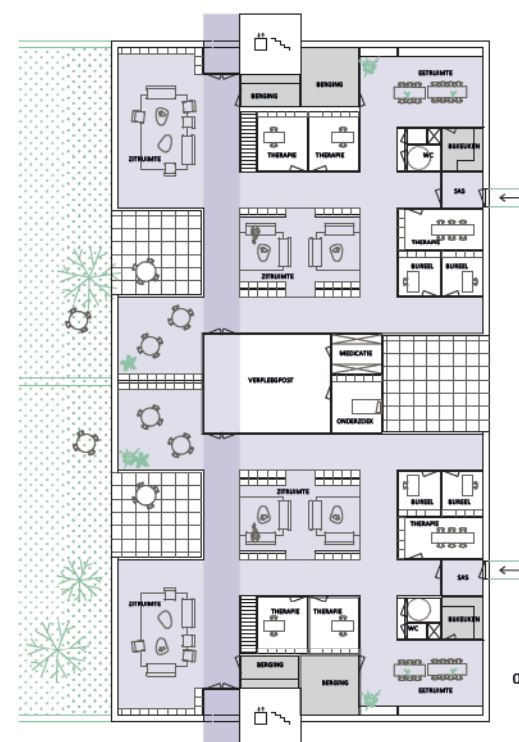

DIVERSITEIT IN LEEFRUIMTE

Er wordt gewerkt met een schakeling van kleinere ruimtes omdat dit meer rust brengt dan grote open vlaktes. Iedereen kan de ruimte gebruiken naar eigen wensen en er zich thuisvoelen.

“Met de begrippen healing architecture of supportive design refereert de literatuur meestal naar een derde dimensie in gezondheidsgebouwen : The dimension of emotional respons (ZEIDLER 2000). Illustratief hierbij is een onderzoek dat Roger Ulrich in 1984 voerde in een chirurgische afdeling van een ziekenhuis. Hieruit bleek dat patiënten in kamers met een prettig uitzicht 30% minder pijnstillers namen en 30% sneller werden ontslagen dan patiënten met het uitzicht op een blinde muur.”

FLEXIBELE INVULLING : ENKELE VOORBEELDEN

2 LEEFGROEPEN KINDEREN/JONGEREN

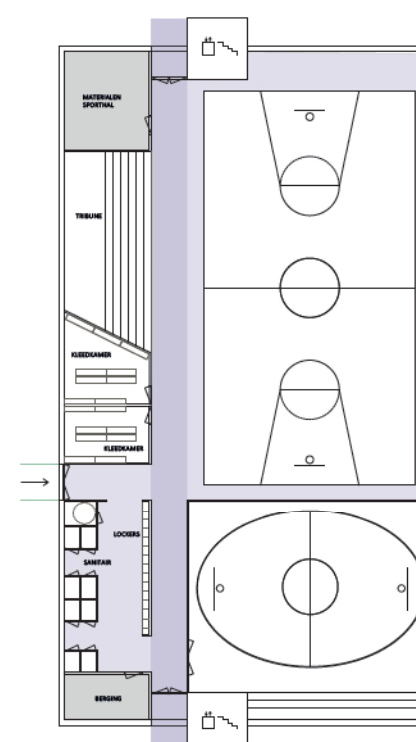
De bouwsteen L over 2 bouwlagen biedt plaats aan 2 zorghuizen naast elkaar, met elk plaats voor 8 kinderen/jongeren. Een schakeling van zorghuizen vormt zo een afdeling.

1 LEEGGROEP KINDEREN/JONGEREN

De bouwsteen L over één bouwlaag biedt plaats voor één leefgroep van 8 kinderen of jongeren. Een afdeling van 24 kan bv. bestaan uit 1 bouwsteen L met 3 bouwlagen.

ONDERSTEUNENDE DIENSTEN MEDISCH CENTRUM

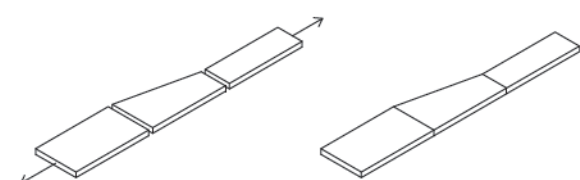

ONDERSTEUNENDE DIENSTEN SPORTZAAL

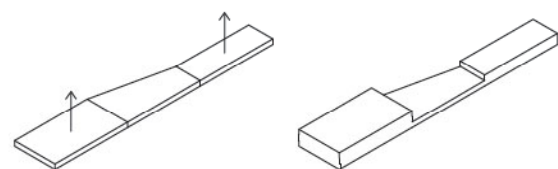
schaal 1:500

EFFICIËNT SCHAKELN TOT ZORGSTRAAT

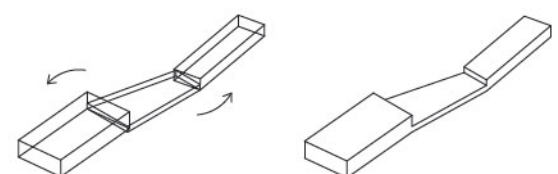
Aan de hand van de aangereikte bouwstenen wordt een flexibel stedenbouwkundig raamwerk ontwikkeld. De bouwstenen worden geschakeld met oog op een efficiënt ruimtegebruik en een relatieve compactheid van de bebouwing. Er wordt zorgvuldig met ruimte omgesprongen, zonder dat de patiënten groen en woonkwaliteit ontnomen wordt. Bouwstenen kunnen bovenop en achter elkaar gekoppeld worden. Door het implementeren van een lichte knik bij het schakelen ontstaat er meer dynamiek in de gevellijn.

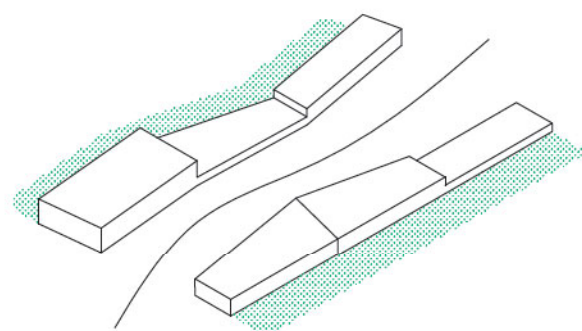
schakelen

stapelen

knikken

ontdubbeling: straat met voordeuren
en tuin-aan-tuin relaties

HERKENBAARHEID DOOR ARCHITECTURALE DIFFERENTIATIE

De diversificatie van het zorghuis dient ook langs buiten voelbaar te zijn. Door middel van een fysieke opdeling in het bouwvolume, o.a. via de bouwhoogte, de dakvorm, ... en/of een visuele opdeling via materialiteit kan de eerder grote bouwsteen langs buiten ook een kleinschalig karakter krijgen. De leesbaarheid van de leefgroepen breekt de schaal en faciliteert het toeëigenen. Op die manier hanteert het gebouw ongeveer dezelfde maatvoering als omliggende woningen. Via raampartijen wordt de open-gesloten ratio ontworpen naar de noden van de afdeling en versterkt het de differentiëring van elk zorghuis. De verschillende gebouwen/bouwstenen blijven opereren als één complex.

Fysieke & visuele opdeling door materialiteit & bouwhoogte
Residential St. Josephhof, Nijmegen. foto door Christian Richters

Geleding dr materialiteit & dakvorm
Hotel london

Geleding door knik
Fachadas ladrillo

Geleding door knik
Van Belle en Medina

Materialisatie identificeert zorghuis
Mole Architects

Verwevenheid met het landschap
ArC2 - mikmak houses

Verwevenheid met het landschap
Huis aan't Laar (Monnikenbeide) te Zoersel van 51N4E

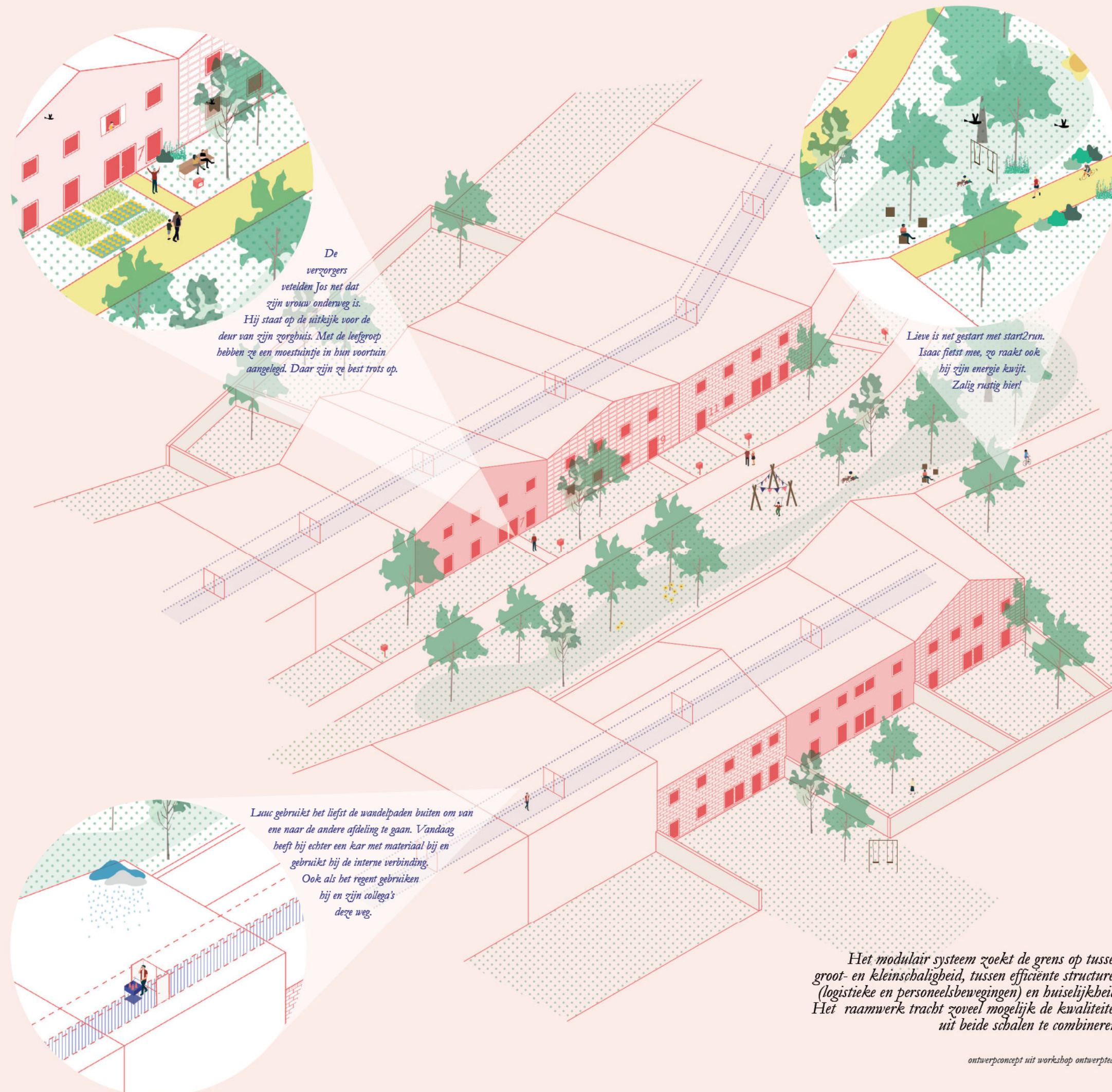
Materialisatie en dakvorm accentueren kleine korrel in groter geheel
bell phillips architects - Sutton housing

Architectuur zorgt voor geleding
Waechter architecture - Origami house

VAN ZORGHUIS NAAR ZORGSTRAAT OF -ERF

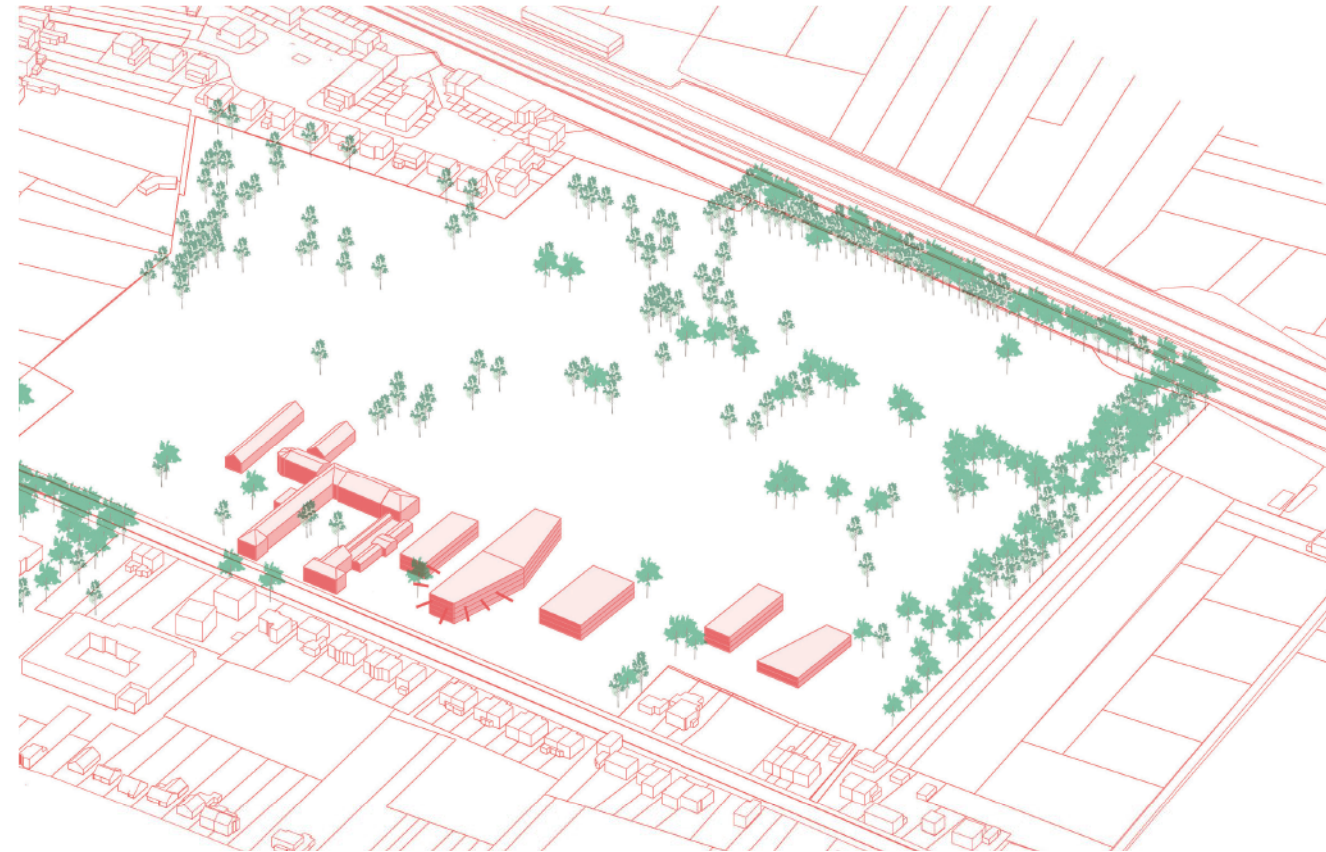
- Zorg'huis' met eigen voordeur en eigen tuin per leefgroep. Zorghuizen worden gekoppeld zoals woningen in een straat, op menselijke schaal.
- Herkenbaarheid door architecturale differentiatie tussen de verschillende zorghuizen. Geen campus, maar een wijkje.
- Woonkwaliteit door doorzon, oost-west oriëntatie, gezonde en gedifferentieerde circulatie, ...
- Veiligheid in de eerste plaats door beperkte bouwhoogte.
- Voor een efficiënte zorgbedeling wordt, naast de buitencirculatie (straat) een onzichtbaar functioneel netwerk binnen toegevoegd (optioneel).
- Basisbouwstenen zorgen voor een ruimtelijke en programmatische flexibiliteit en faseerbaarheid, en toch een efficiënt bouwproces.
- Patiënten worden bewoners. Patiënten in andere leefgroepen worden burens. Een afdeling wordt een straat.

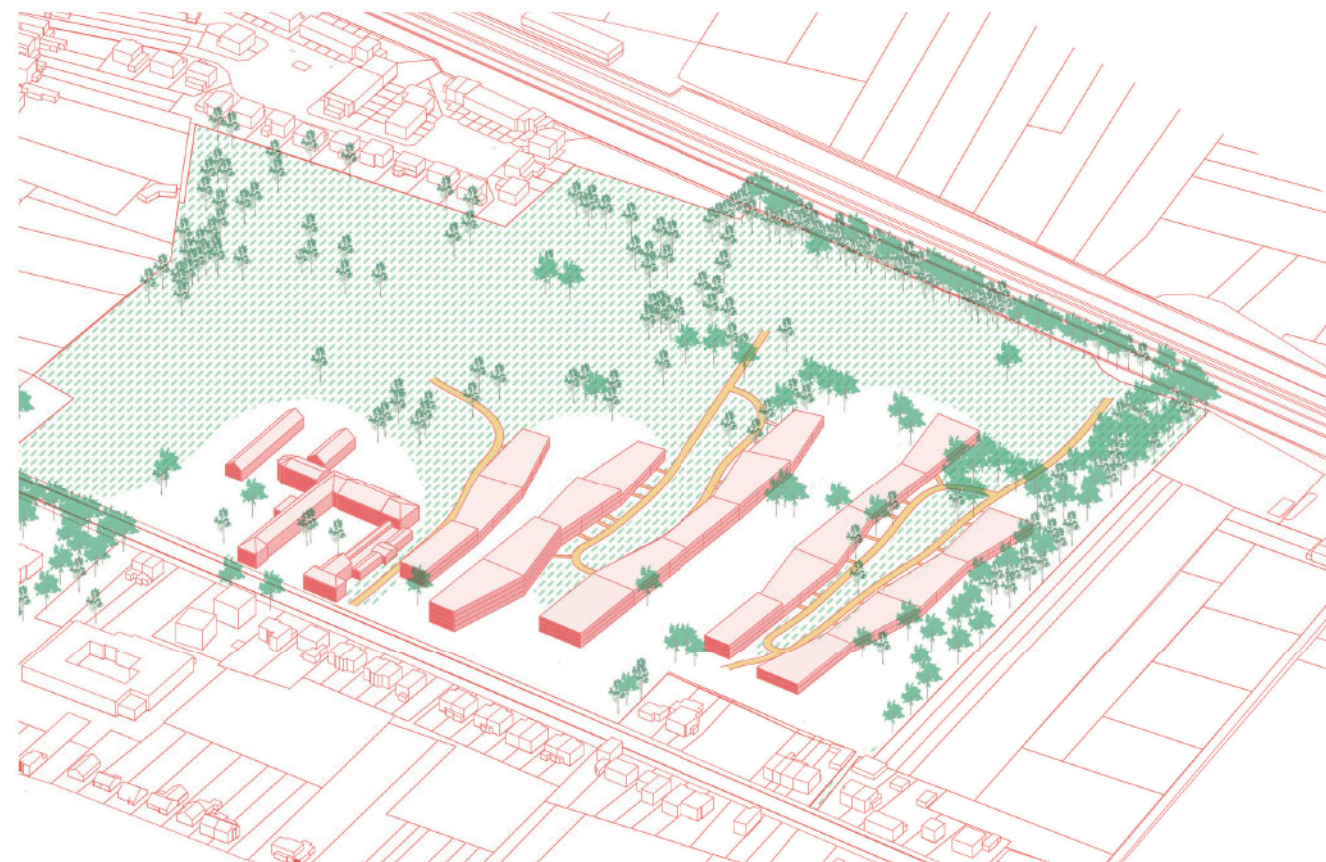
STRATEGIE 3. SCHAAL VAN DE ZORGINFRASTRUCTUUR ZORG'BUURT' MET DIENEND GEZICHT AAN DE STEENWEG

De zorg'huizen' worden geschakeld tot 3 parallelle zorg'straten' die zich als lamellen loodrecht op de steenweg insnijden in het park. Het (voormalige) klooster past in deze lamellenstructuur. Door de volumes zo te organiseren wordt een massief ziekenhuisvolume vermeden en ontstaan doorzichten naar het park. Aan de straatzijde worden de volumes door middel van transparante corridors aan elkaar geregen tot een functioneel geheel. De configuratie geeft de site een duidelijk gezicht aan de steenweg, zonder afbreuk te doen aan de schaal van het dorp. De site wordt een zorg'buurt' als onderdeel van de gemeente.

dienend gezicht aan de steenweg

leefgroepen verweven met park

De gevelwanden worden op zo'n manier geplooid dat er een interessante negatieve figuur ontstaat. Deze figuur wordt een groene schakel tussen de zorgfunctie en de maatschappij. Bebouwing en omgeving worden in elkaar geschoven zoals vingers zich verstrengelen als ze elkaar de hand reiken.

ontwerpconcept uit workshop ontwerpteam

DIENEND GEZICHT AAN DE STRAAT

De overkoepelende functies worden georganiseerd langs de steenweg en zorgen, samen met het bestaande klooster, voor een zichtbaarheid en herkenbaarheid van de site.

KORREL OP SCHAAL VAN HET DORP

De volumes ontstaan door het schakelen van bouwstenen. De korrel sluit aan bij de typologie van de (half)open woningen aan de overkant van de steenweg. Er ontstaat geen massief front of schaalbreuk met de context. De morfologie integreert zich in het weefsel en gaat respectvol om met het klooster.

ACCENTVOLUME MARKEERT DE INKOM

Door iets naar voor te springen en met een bouwlaag extra, markeert het accentvolume de hoofdingang. Op de hoogste verdiepingen krijgt het vooruitstrevend onderzoek van de campus een plek.

LEEFGROEPEN VER VAN STEEN- EN SPOORWEG

De zorghuizen van de leefgroepen krijgen een plek dieper op het perceel, waar ze kunnen genieten van een rustige omgeving met voldoende afstand van de steenweg en de spoorweg.

De verschillende afdelingen worden zorg'straten' of 'erven' naar analogie met een woonerf. Er is een publiek erf aan de voorkant, en er zijn private tuinen aan de achterkant.

VERWEVENHEID PUBLIEK GROEN - ZORGSITE

De groene straten of erven openen zich naar het achterliggend park. Met deze configuratie wordt het groen met de zorgcampus verweven. Het contactvlak tussen bebouwing en omgeving, of tussen zorg en maatschappij, vergroot.

Om de relatie met de maatschappij te versterken worden de buurt en de z.orgsite in elkaar geschakeld. De site wordt deels publiek toegankelijk en krijgt centraal functies toegewezen die buurtbewoners aantrekken. Anderzijds bieden de erven een transitieruimte tussen het publiekere park en het intiemere zorgwonen. In functie van de noden van een specifieke afdeling kan het publiek karakter van het erf worden verminderd of zelfs vermeden.

TAL VAN CONFIGURATIES MOGELIJK

De bouwstenen die in 'strategie 2' zijn voorgesteld, zijn het resultaat van een eerste onderzoek. Het is evident dat in het kader van de eigenlijke opdracht dit onderzoek veel fundamenteeler zal worden gevoerd:

- de optimale maatvoering?
- nood aan 3, 5 of 10 bouwstenen?
- kostenefficiënt volume (energie, stabiliteit, ...)?
- programmatie, werking en functionaliteit
- enz.

Wat in deze fase telt is het principe. Het divers schakelen van de bouwstenen leidt tot verschillende inplantingsmogelijkheden.

Enkel gebruik makend van de 3 bouwstenen uit 'strategie 2', worden hiernaast verschillende opties geïllustreerd. Elke optie voorziet een vloeroppervlakte van ca. 50.875 m², zoals vooropgesteld in het programma van eisen. Een 10.000 m² aan publieke functies wordt elders op de campus gerealiseerd. De laatste optie wordt in de rest van de bundel verder uitgewerkt. Dit wordt gezien als een illustratie van de aanpak en van de mogelijkheden, en zeker niet als 'definitieve' configuratie.

FLEXIBILITEIT EN EFFICIENTIE

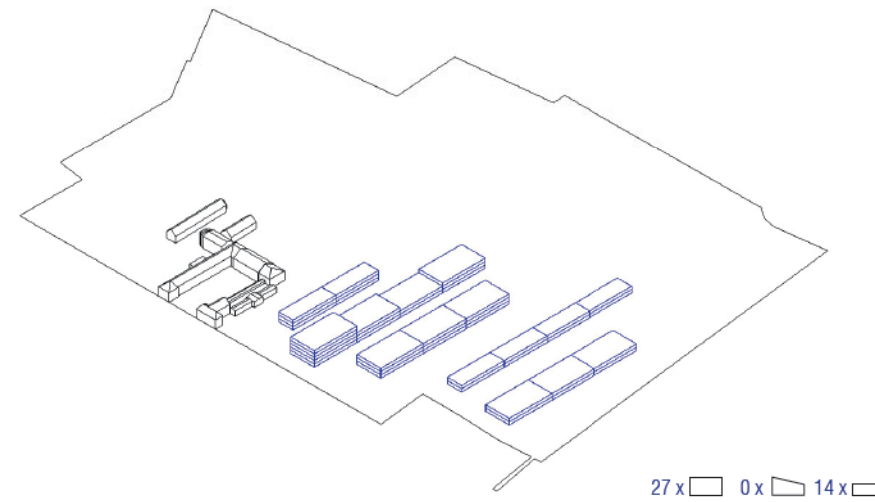
Een dergelijk modulaair systeem biedt een belangrijke meerwaarde op vlak van flexibiliteit enerzijds en efficiëntie anderzijds.

FLEXIBILITEIT

- Ruimtelijke flexibiliteit : schakeling van verschillende types, uitbreiden en afstoten, ... in functie van programma.
- Programmatische flexibiliteit : keuze samenstelling bouwstenen i.f.v. programma, maar ook wijzigbare invulling per bouwsteen i.f.v. veranderende noden in de tijd.

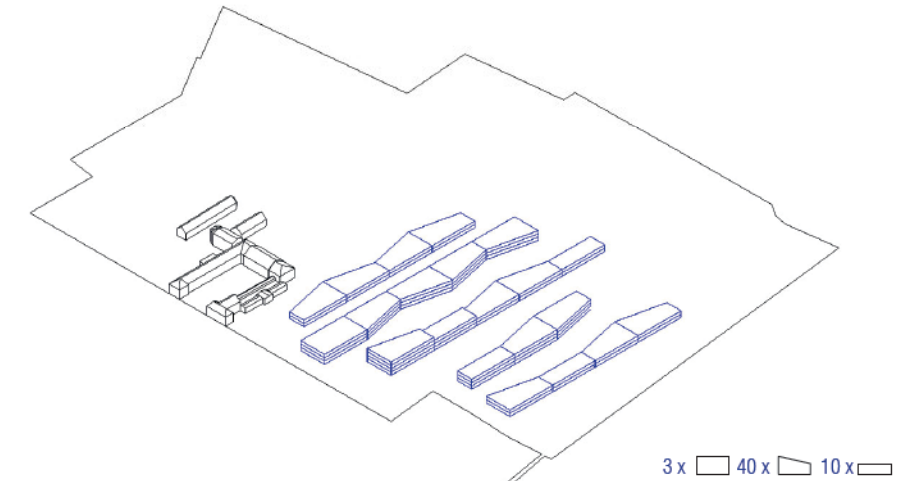
EFFICIENTIE

- In het ontwerpproces : op basis van het basismodel kan relatief eenvoudig gefaseerd worden ontworpen. Dit kan door verschillende ontwerpteams tegelijkertijd en/of na elkaar.
- In het bouwproces : typeoplossingen kunnen worden uitgewerkt per bouwsteen. Door herhaling daalt de kost en verhoogt de snelheid, zowel op vlak van studie als op vlak van uitvoering.

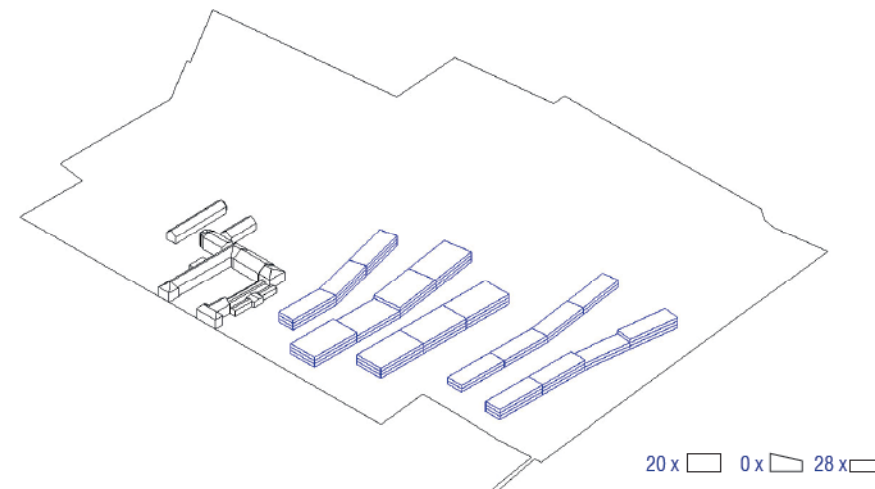
rechte schakeling met enkel balkvormige bouwstenen

5 vingers - footprint: 15.300 m²

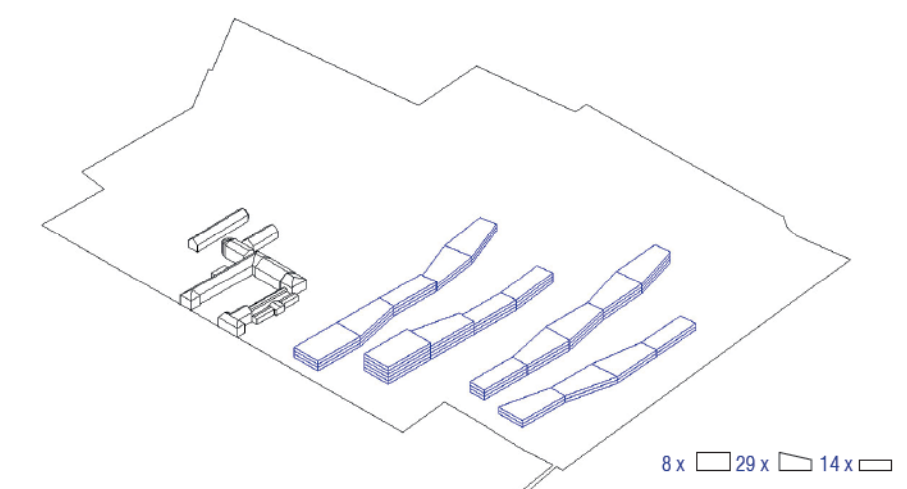
rechte schakeling gebruik makend van de 3 bouwstenen

5 vingers footprint: 18.225 m²

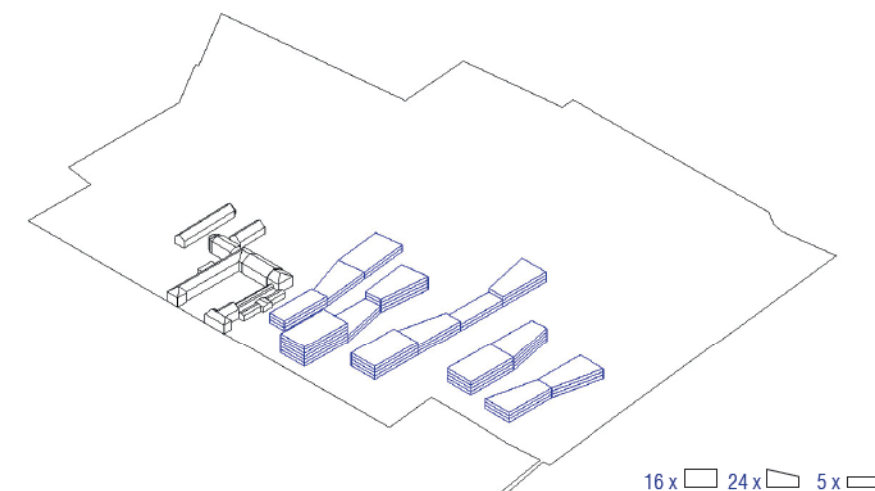
schakeling met enkel balkvormige bouwstenen maar met knik

5 vingers - footprint: 15.300 m²

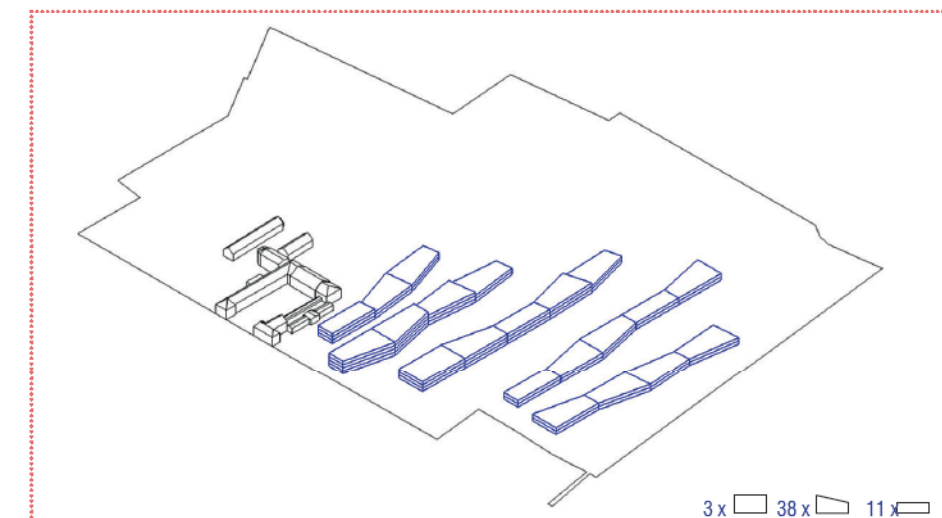
schakeling met 4 stroken ipv 5

4 vingers - footprint: 15.525 m²

rechte schakeling met 3 bouwstenen en beperkte footprint

5 vingers - footprint: 13.050 m²

schakeling met 3 bouwstenen en knik

5 vingers - footprint: 18.225 m²

BAKEN MET FUNCTIES AAN DE STEENWEG

De nieuwe gebouwen ontwikkelen zich als vijf parallelle volumes die zich richting de diagonale groene as uitstrekken. Aan de straatzijde worden ze door middel van een functionele, maar transparante as aan elkaar geregen. Ook het voormalig klooster wordt meegenomen en gaat zo een directe ruimtelijke relatie aan met de nieuwbouwvolumes. De configuratie geeft een gezicht aan de Leuvensesteenweg, waar alles met elkaar verbonden wordt.

De ondersteunende diensten worden gekoppeld aan de drukke steenweg en vormen zo een buffer voor de zorghuizen en -tuinen. Sommige van deze functies (medische ondersteuning) worden voor de buurtbewoners aangeboden en fungeren zo als scharnier tussen de zorg'buurt' en de 'buitenwereld'. Aansluitend op de diagonale groene as wordt ook ruimte gelaten voor bijkomende voorzieningen.

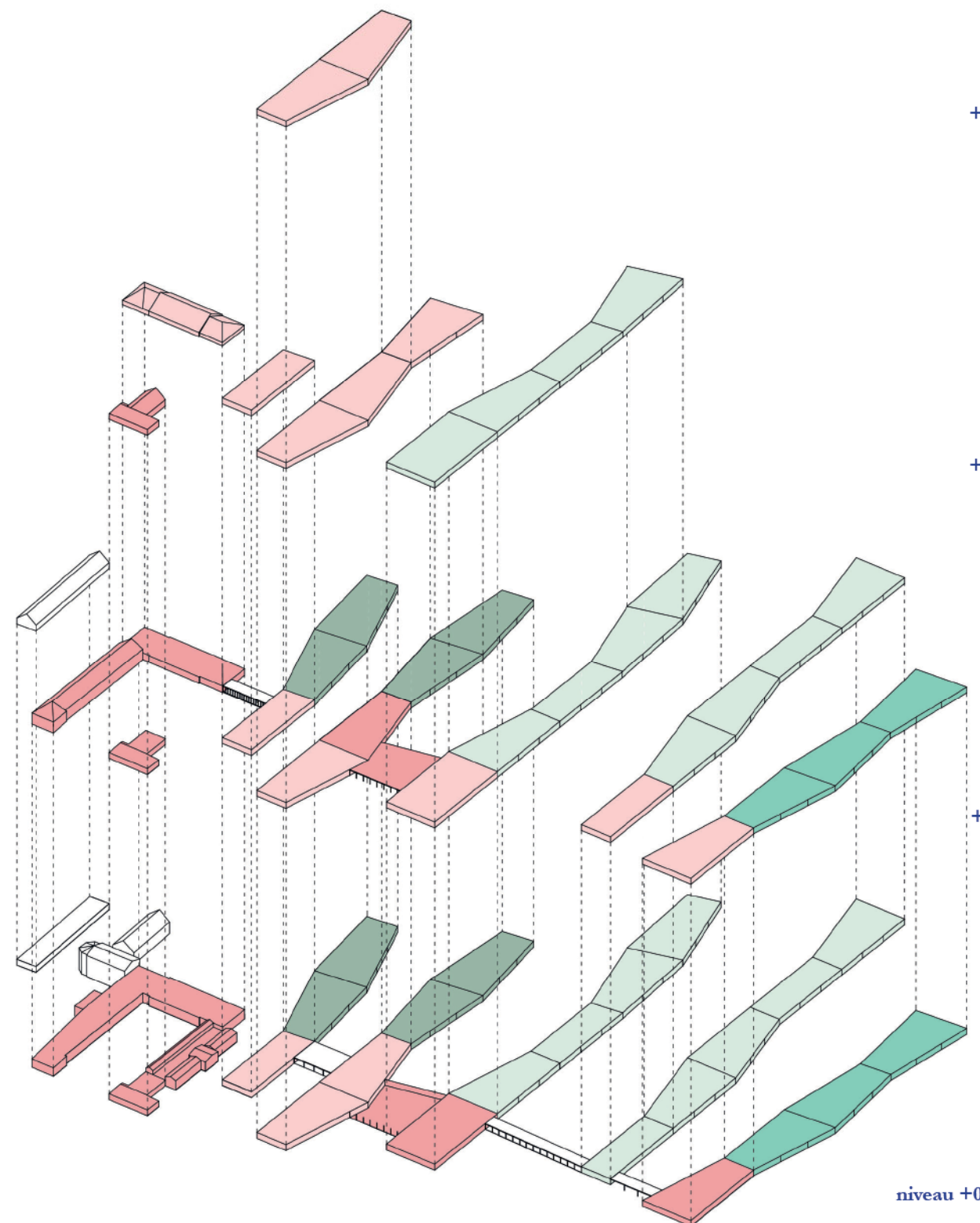
De schema's tonen een mogelijke functionele indeling. Hierbij worden een aantal ontwerpkeuzes gemaakt :

- kinder- en jeugdafdeling duidelijk gescheiden van de rest
- ouderenafdeling centraal op de site met korte afstanden naar de ondersteunende diensten
- leefgroepen bij voorkeur in zorg'huizen' met maximaal 2 bouwlagen met oog op de veiligheid en de relatie binnen-buiten
- onderzoekers op de hoogste verdiepingen van het accentvolume (met eventueel erop nog het congrescentrum)
- ...

Andere keuzes of prioriteiten leiden, binnen dezelfde configuratie van bouwstenen, tot een andere functionele invulling. Ook op dit vlak is er flexibiliteit in het ontwerp. De ontwerpkeuzes zullen immers in nauw overleg met de opdrachtgever bepaald worden.

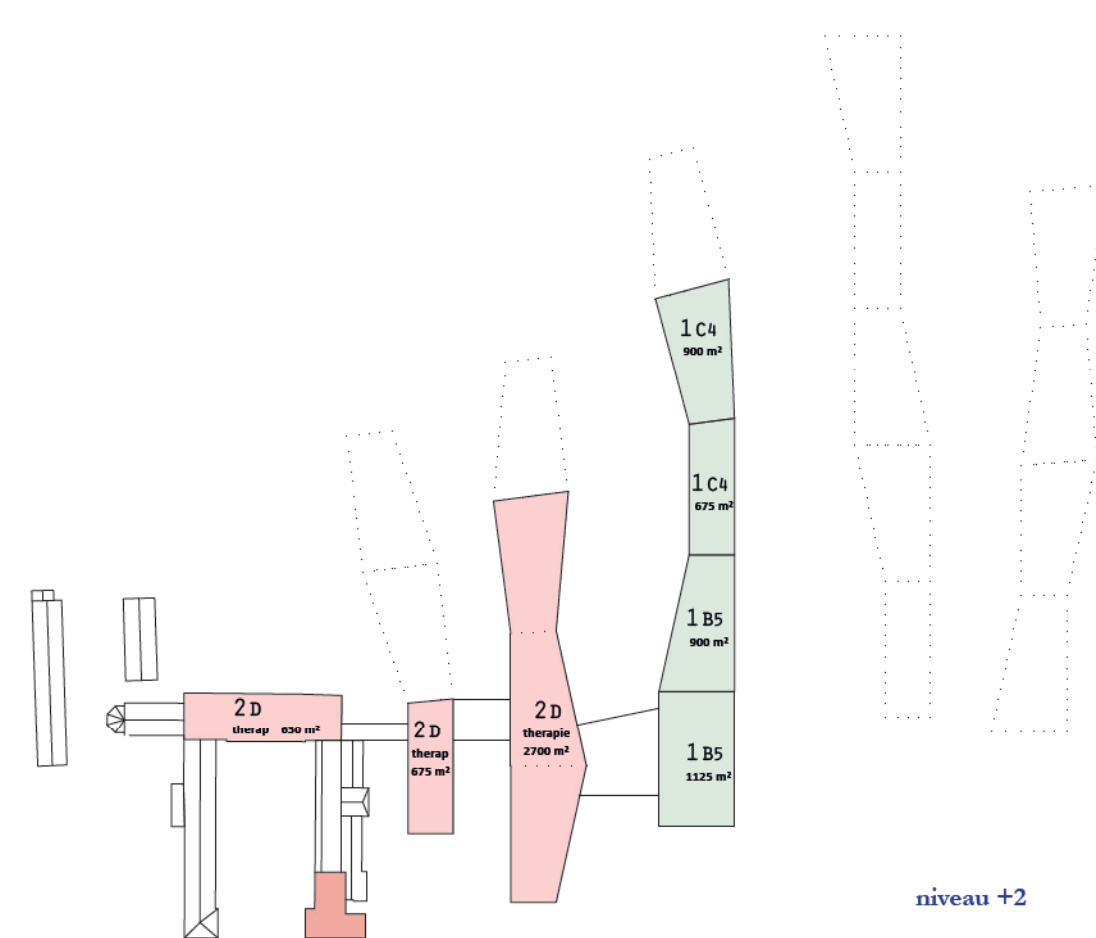
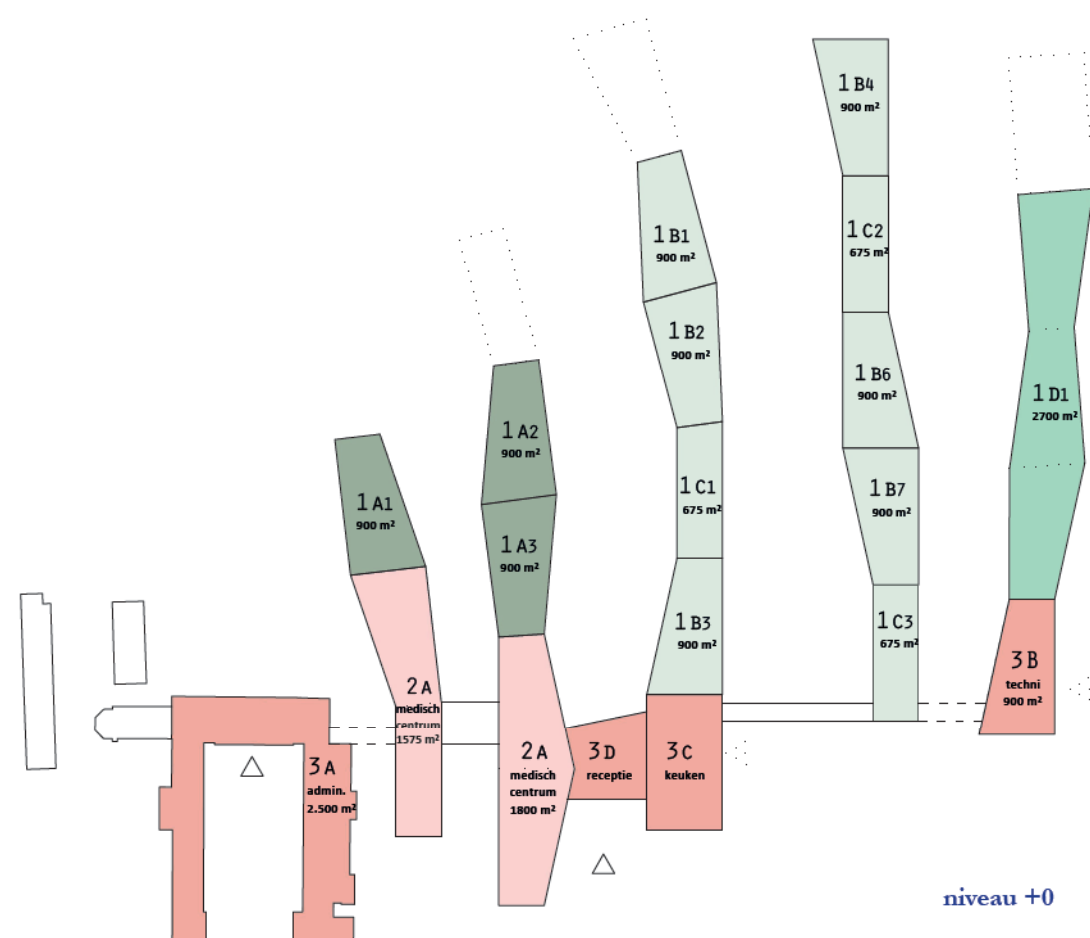
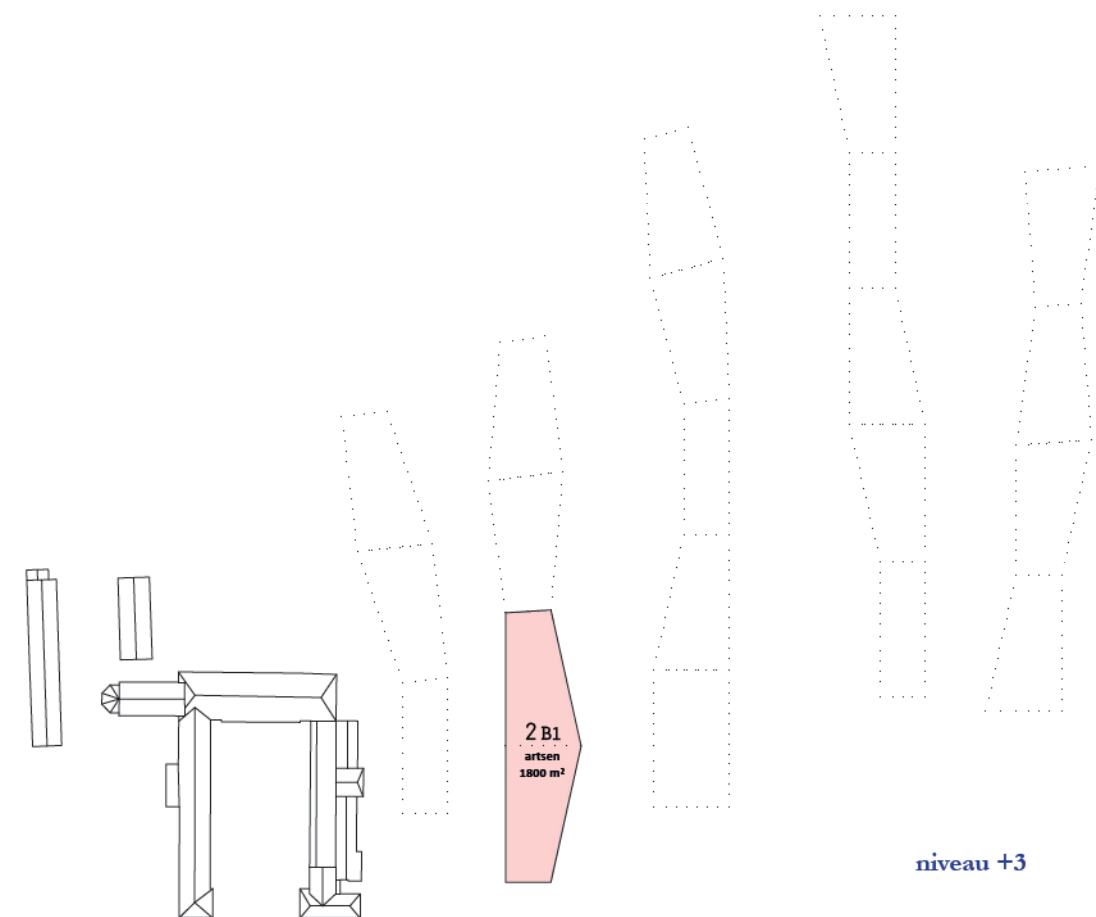
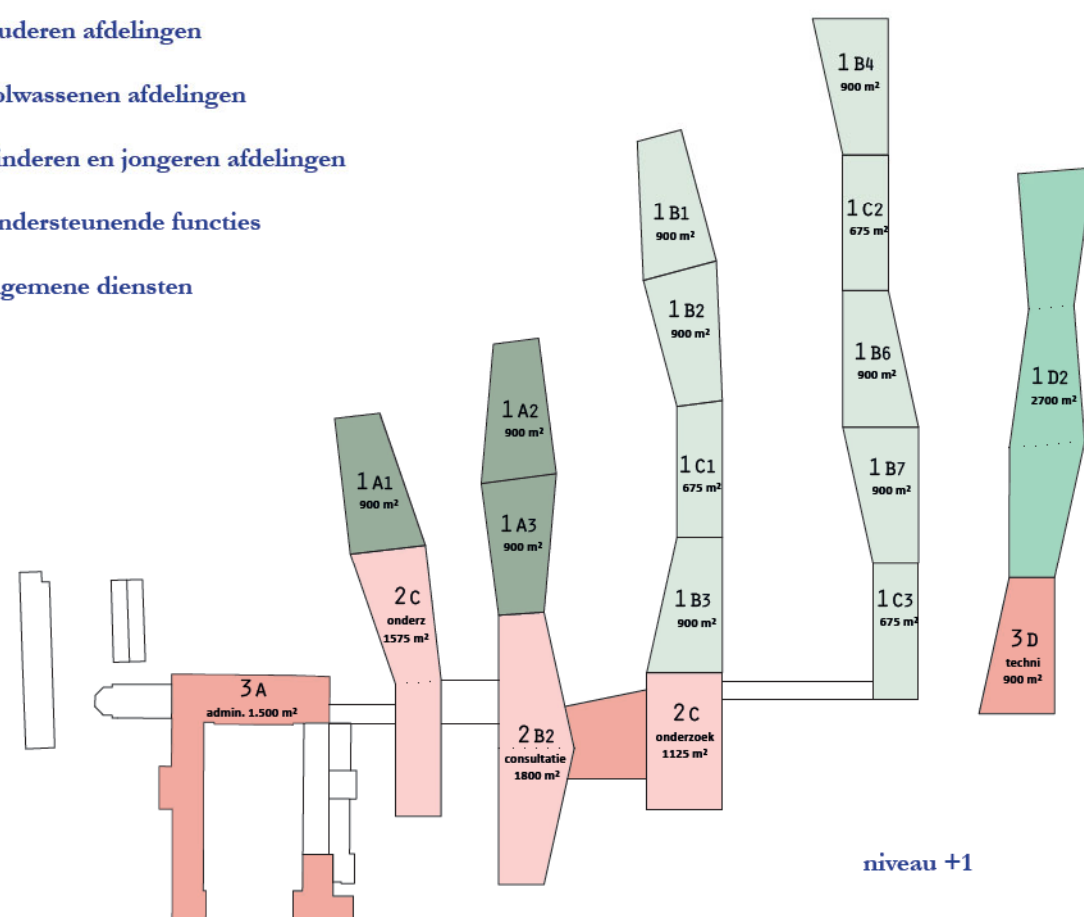
- Ouderen afdelingen
- Volwassenen afdelingen
- Kinderen en jongeren afdelingen
- Ondersteunende functies
- Algemene diensten

RICHTCIJFERS PROGRAMMA			VOORZIEN	
		(m²)		
1	leefgroepen	# pl	28 800	29 250
1A	ouderen (75 m²/pl.)	72 pl.	6 000	
1A1	slaap	1x 24	1 800	1 800
1A2	slaap	1x 24	1 800	1 800
1A3	HIC	1x 24	1 800	1 800
1B	volw. opname (75 m²/pl.)	166 pl.	13 000	
1B1	slaap	1x 24	1 800	1 800
1B2	slaap	1x 24	1 800	1 800
1B3	slaap	1x 24	1 800	1 800
1B4	slaap	1x 24	1 800	1 800
1B5	slaap	1x 24	1 800	2 025
1B6	HIC	1x 24	1 800	1 800
1B7	HIC	1x 24	1 800	1 800
1C	volw. ambulant (50 m²/pl.)	88 pl.	4 000	
1C1	dag	1x 24	1 200	1 350
1C2	dag	1x 24	1 200	1 350
1C3	dag	1x 24	1 200	1 350
1C4	dag	1x 24	1 200	1 575
1D	jongeren (120² m/pl.)	44 pl.	5 800	
1D1	slaap	1x 24	2 880	2 700
1D2	slaap	1x 24	2 880	2 700
2	ondersteunende diensten		13 000	13 725
2A	medische ondersteuning:		3 000	
	medisch centrum, ECT, kiné, etc.			3 375
2B	ambulante gespreksruimte:		3 000	
2B1	artsenburelen			1 800
2B2	consultatieruimte, etc.			1 800
2C	onderzoek:		3 000	
	psychologische dienst, trials, etc.			2 700
2D	therapieruimte:		4 000	4 050
	sportzalen, muziektherapie, ergotherapie, etc.			
3	algemene diensten		7 500	7 900
3A	administratie		4 000	4 300
3B	technische dienst		1 500	1 800
3C	centrale keuken		1 500	1 125
3D	receptie		500	675
	TOTAAL		49 300	50 875

- Ouderen afdelingen
- Volwassenen afdelingen
- Kinderen en jongeren afdelingen
- Ondersteunende functies
- Algemene diensten

TRANSPARANTE CONNECTOR

Aan de kant van de steenweg worden de verschillende lang gerekte gebouwen met elkaar verbonden via een logische, functionele lijn. Deze verbindingen worden voorzien als transparante, lichte volumes. De connectoren kunnen verschillende vormen aannemen :

- louter een afdak
- een gang, al dan niet over verschillende bouwlagen
- een wintertuin die naast transitie ook een aangename verblijfsruimte vormt
- een passerelle op de verdieping met een daaronder een overdekte maar open doorgang
- een gesloten volume op het gelijkvloers met op het dak een open passerelle die de verdiepingen verbindt.

De vorm van de connector kan verschillen i.f.v. de functionaliteit van de verbinding en het type gebruikers. Opnieuw worden een aantal voorstellen gedaan om de potenties te illustreren :

- tussen de kinder- en jeugdafdeling en de rest : een overdekte, maar open verbinding

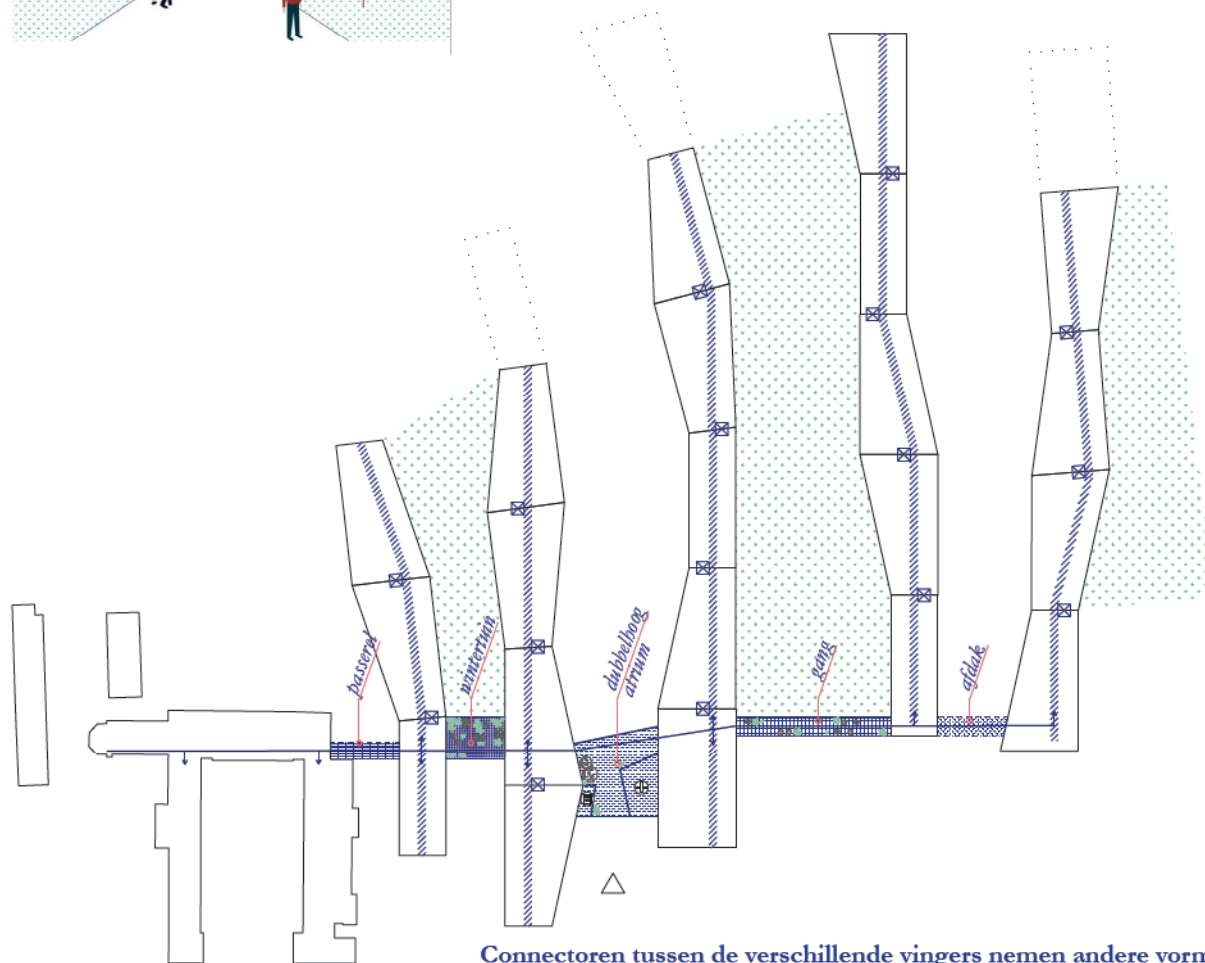
- tussen de ouderenafdeling en de centrale hal : een ruime connector die fungeert als een wintertuin waarin je rustig kan vertoeven: 'buiten zijn' ook in de koudere maanden. (2)

- tussen het klooster en de nieuwbouw wordt de verbinding op de verdieping voorzien. (3)

Opnieuw veel vrijheidsgraden waarbij het proces met de opdrachtgever tot de uiteindelijke keuzes leiden.

Connectoren tussen de verschillende vingers nemen andere vormen aan
De blauwe lijn is een logistische verbinding die de verschillende vingers met elkaar verbindt.

Louter een afdak in open lucht

Writers theatre Glencoe van Studio Gang

Beglaasde gang biedt zitruimte

Stadhuis Leuven (België) van Noa Architecten

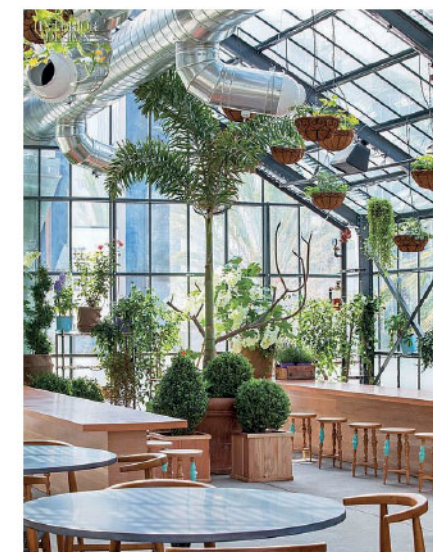
Verbrede gang biedt zitruimte

Charleroi Fotografiemuseum van LandinZicht

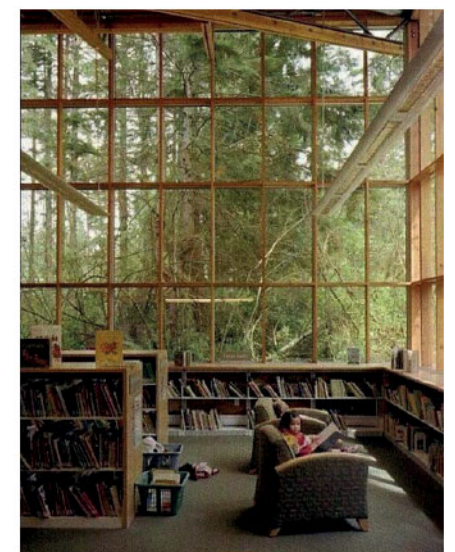
Passerel op verdieping

Musée soulages Design van RCR Architectes

Connector met extra functie

The Line (Los Angeles) van Garden designer Sean Knibb

Connector met extra functie

Futurist Architecture

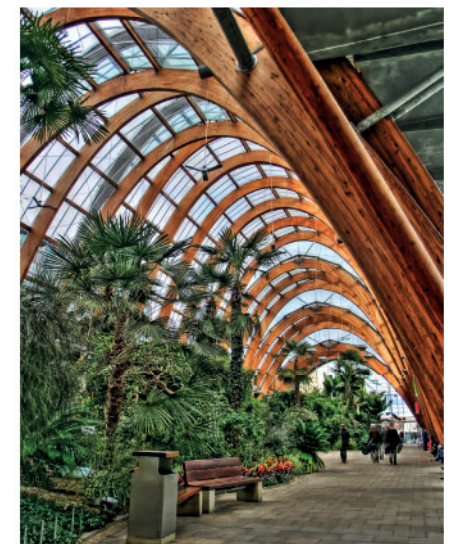
Overdekt terras met passerelle boven

Kabashi architects

Beglaasde brug

Carlanderska Hospital (Zweden) van White Arkitekter

Winteruin als connector

Winteruin Sheffield (UK) van PRS architects

FASERING

Het raamwerk gaat uit van een vervangbouw van alle bestaande gebouwen, met uitzondering van het oud klooster. De inplanting van de nieuwe bebouwing laat een gunstige fasering toe. Het aantal verhuisbewegingen wordt beperkt en de campus blijft gedurende het hele bouwproces operationeel. Hierbij is steeds bijna het volledig programma van eisen beschikbaar. Cruciale functies zoals de keuken, technieken, ... worden eerst nieuw gebouwd alvorens de bestaande verdwijnen. De verschillende functies verhuizen slechts één keer, van de bestaande direct naar de nieuwe locatie. Slechts enkele leefgroepen zullen twee maal moeten verhuizen, al zullen de patiënten zelf daar niet veel last van hebben. Gemiddeld verblijven ze niet lang genoeg in het centrum om twee fases mee te maken.

FASE 01

(1a) De oostelijke parking wordt verplaatst naar site gemeente of er wordt een tijdelijke parking voorzien elders op de site. Het terrein wordt bouwrijp gemaakt.

(1b) Bouw toekomstige jongerenafdeling. Vooraan in het gebouw zijn therapieruimtes ingericht. Aangezien de jongeren vandaag het meest recente gebouw bewonen, zullen ze de nieuwbouw niet direct betrekken.

(1c) Vanaf het moment dat het eerste bouwblok gebruiksklaar is, kan begonnen worden met de eerste afbraakfase:

- Agnes (51) en kipp-ID (53) (volwassenafdelingen), Reva 2 (54), het sport en oud zwembadcomplex en het congrescentrum.
- 65 (nu leegstand), 63 (ambulante consultaties etc...) en een deel van 66 (kiné en sport)

De afdelingen die worden afgebroken verhuizen voorlopig naar de nieuwbouw.

FASE 02

(2a) Bouw nieuwe volwassenenafdeling (met extra therapieruimte op de kop) en het bakenvolume met daarin heel wat kernfuncties (receptie, medisch centrum, therapieruimtes, kantoren onderzoekers, etc...)

(2b) Vanaf het moment dat het tweede bouwblok en het bakenvolume gebruiksklaar zijn, kan begonnen worden met de tweede afbraakfase, met name de units: 38, 41, 46-50, 57-64, 70-72 en 74. Deze afdelingen verhuizen definitief naar de net gerealiseerde nieuwbouw.

FASE 03

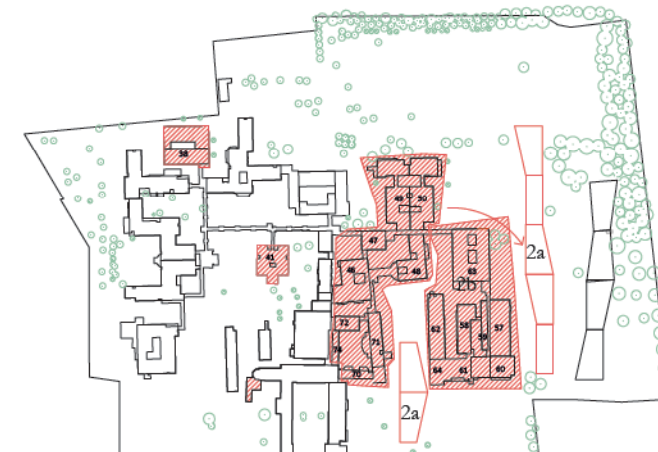
(3a) Vervolledig de laatste bouwfase (waaronder alle afdelingen, alle ouderenafdelingen en de nieuwe centrale keuken)

(3b) Het huidige programma van eisen is hiermee gebouwd. De rest van de gebouwen kunnen worden afgebroken. De ouderen verhuizen direct definitief naar hun nieuwbouw. Ook de jongeren verhuizen naar hun vleugel. De afdelingen die hiervan voorlopig gebruik maakten, verhuizen naar de centrale armen. Enkel deze afdelingen maakten 2 verhuisbewegingen.

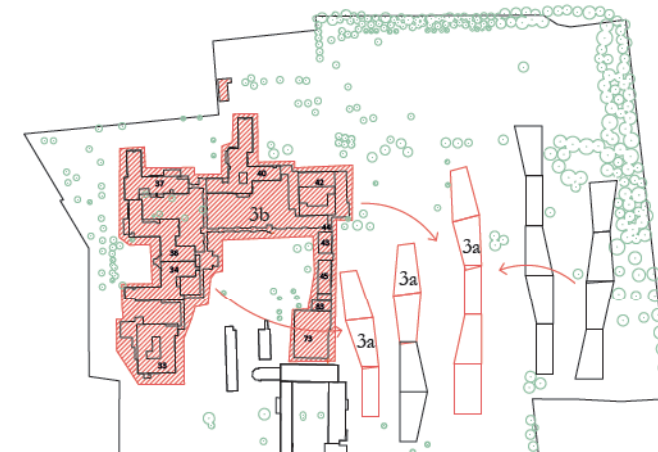
Hier werd de minimale fasering in 3 fasen weergegeven. Natuurlijk kan de bouwfase ook in meerdere stappen worden gesplitst.

FASE 01

FASE 02

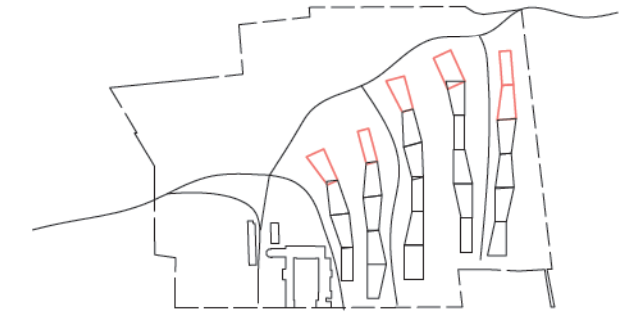
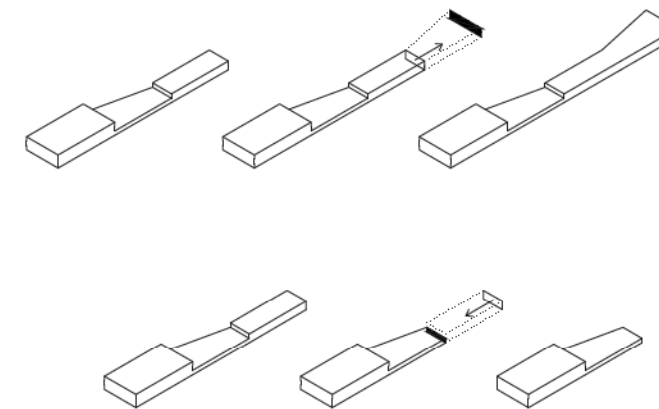
FASE 03

UITBREIDEN EN AFSTOTEN

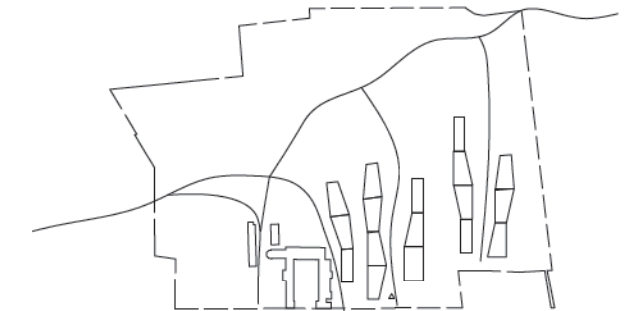
Ook na de eindfase is er nog voldoende ruimte voorzien om een uitbreiding van de campus te garanderen, alsook een verdere invulling van de site met publieke en private functies.

De keuze voor bouwstenen biedt talloze opties voor mogelijke uitbreidingen, maar laat het eveneens toe om in te krimpen en een bouwsteen af te stoten als blijkt dat er geen nood meer is aan die oppervlakte. De bebouwde ruimte kan organisch mee evolueren met het programma. De onbebouwde ruimte, het publiek park, evolueert automatisch mee.

De aanpasbaarheid verhoogt de duurzaamheid van de campus. Een essentiële vereiste voor een innovatieve campus.

uitbreiden

afstoten

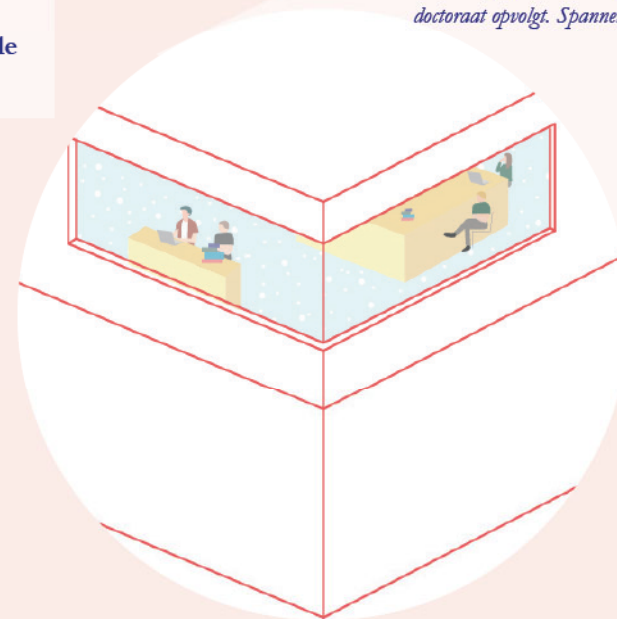
zicht op het bakengebouw met het voorplein en rechts de logistiek

VAN ZORGSTRAAT TOT ZORGBUURT

- De zorgsite krijgt een gezicht aan de steenweg, hier bevinden zich de ondersteunende functies, de ambulante zorg en het onderzoeksteam.
- Het accentvolume vormt een baken voor de site, toch blijft de korrel van bebouwing op schaal van het dorp.
- De afdelingen organiseren zich in zorg'straten' in het groen, weg van de drukte van spoor- en steenweg.
- De zorgstraten zijn groene erven die overlopen in het publiek toegankelijk park, zorg en dorp worden verweven.
- Het modulair systeem laat tal van configuraties toe, zowel op vlak van volumetrische schakeling als op vlak van programmatorische invulling.
- Aanpasbaarheid in de tijd door zowel in de lengte als in de hoogte uit te breiden (of te krimpen).
- Een functionele looplijn verbindt de verschillende armen.

Jos en Rita genieten van koffie met zelfgemaakte appeltaart in de wintertuin die de twee armen van de ouderenafdeling met elkaar verbindt. Het is er gezellig en licht, en er heerst altijd een zomers vakantiegevoel.

Luc stelt zijn onderzoeksresultaten voor aan het team vooraanstaande professoren dat zijn doctoraat opvolgt. Spannend!

Brenda meldt zich aan aan het onthaal. Ze heeft een afspraak met haar therapeut om te bespreken hoe het zelfstandig wonen lukt. Achter haar staat Lieve. Ze komt naar de tandarts in het medisch centrum aan de andere kant van het onthaal.

STRATEGIE 4. SCHAAL VAN HET ZORGZAAM LANDSCHAP PARKSTRUCTUUR ALS KATALYSATOR VOOR EEN INCLUSIEVE MAATSCHAPPIJ

Diagonaal over de site ontstaat een zachte verbinding tussen het dorp van Kortenberg en het dorp van Erps-Kwerps. Deze verbinding wordt op de z.orgsite opgevat als een publiek toegankelijk park voor patiënten en zorgpersoneel, maar ook voor de Kortenbergenaars. Het park wordt ingericht met wandel- en fietspaden die aansluiten op het bestaand netwerk. Het publiek toegankelijk maken van de centrale groene as vormt een meerwaarde voor alle gebruikers. Aan de groene as worden gedeelde voorzieningen gekoppeld. De openheid van de site faciliteert de integratie van zorg, waar de inplanting van de gebouwen de patiënten geborgenheid garandeert.

BUITENRUIMTE . PUBLIEK < OF > PRIVAAT

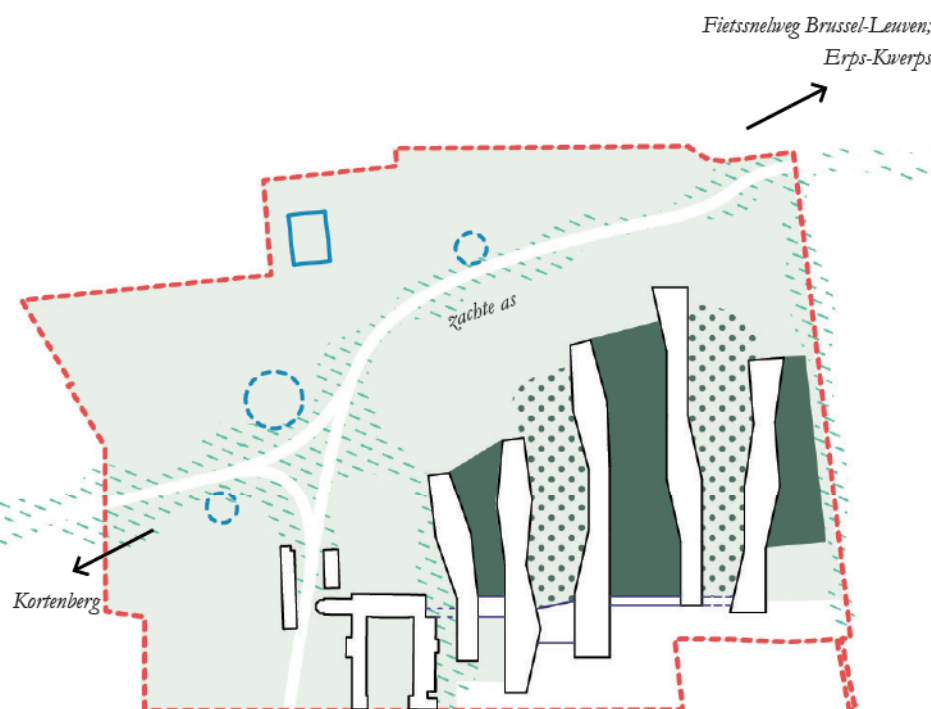
Het ontwerp deelt de buitenruimte duidelijk op in enerzijds publiek toegankelijk park en anderzijds volledig private delen, namelijk de tuinen van de leefgroepen tussen de bebouwing. De erven of straten aan de voorzijde van de leefgroepen hebben een semi-publiek karakter, regelbaar in functie van de specifieke noden van de aanpalende afdelingen.

ZACHTE AS ALS BACKBONE GEDEELDE FUNCTIES

Op de groene, publieke ruimte worden publieke functies geënt, die fungeren als schakel tussen de patiënten en de maatschappij. Het park wordt verder opgeladen met recreatie, sport en educatie in samenwerking met de zorgverleners, patiënten, zorgcliënten, buurtbewoners en andere gebruikers.

Met de begrippen healing architecture of supportive design refereert de literatuur meestal naar een derde dimensie in gezondheidsgebouwen: The dimension of emotional response (Zeidler 2000). Illustratief hierbij is een onderzoek dat Roger Ulrich in 1984 voerde in een chirurgische afdeling van een ziekenhuis. Hieruit bleek dat patiënten in kamers met een prettig uitzicht 30% minder pijnstillers namen en 30% sneller werden ontslagen dan patiënten met het uitzicht op een blinde muur.

parkzone (publiek)
tuinzones (privaat)
zorgerven (semi-publiek)
gedeelde functies

Publiek park, private tuinen & semi publieke zorgerven
Zachte as als backbone voor gedeelde functies

(ZORG-)BOERDERIJ MET BOOMGAARD

Het voormalige boerderijgebouw zou opnieuw een boerderij-functie kunnen krijgen. Naast animo op de site kan het de patiënten een begeleide werkplek bieden, fietsers een rustpunt, buurtbewoners een pluktuin, ... De gronden ten westen van het gebouw worden voor de boerderij ingezet. Dit kan worden ingezet als pluktuin, dierenweide, ... De bestaande boomgaard nabij de spoorweg wordt verder uitgebreid en publiek toegankelijk gemaakt.

'La ferme Nos Pilifs' in Neder-Over-Heembeek is een prachtig voorbeeld van een zorgboerderij. Het is een park, kinderboerderij, tuincentrum, biowinkel, horecazaak maar ook een beschutte werkplaats. De organisatie heeft als missie nuttig, bezoldigd en valoriserend werk te verschaffen aan werknemers met een beperking, en aan personen die hun buitengewone collega's begeleiden. Het is een bijzonder warme en inclusieve plek, waar je met veel plezier een zondagnamiddag doorbrengt.

Een gelijkaardig initiatief zou zich in Kortenberg kunnen ontwikkelen. De initiatiefnemer zou het UPC zelf kunnen zijn, maar er kunnen eveneens externe partners worden gezocht. Een vorm van concessie is dan mogelijk. Het hoeft evenmin een vliegende start te nemen. Het kan geleidelijk worden opgebouwd, met bijvoorbeeld als eerste stap een pluktuin.

Het is vanzelfsprekend dat een dergelijk uitgewerkt project niet tot stand komt zonder een doordachte beheersstructuur én subsidiekanalen. Zo geniet Mon Pilifs van Europese FSE subsidies, maar ook van subsidies van de Waalse gemeenschap en het Brussels Gewest.

www.fermenospilifs.be

zie ook youtube voor verschillende info filmpjes

HORECA GELEGENHEID

Gekoppeld aan de (zorg-) boerderij krijgt het vrijstaand gebouw aan de overkant een herbestemming tot horecagelegenheid. Dit kan, zoals in het voorbeeld van Mon Pilifs, deel zijn van een zorgboerderij, maar kan even goed de cafetaria van de z.orgsite zijn of in erfpacht gegeven worden voor een private uitbating.

INCLUSIEVE SPEELTUIN

Nabij de horecagelegenheid en centraal in het park wordt een inclusieve speeltuin voorzien met natuurlijke speeltuigen voor jong en oud.

KAPEL & KLOOSTERTUIN ALS POLYVALENTE RUIMTE

De locatie en erfgoedwaarde van de kapel maken het een geschikte plek om op termijn te gebruiken als tentoonstellings- en/of evenementenruimte. Hierdoor wordt het bestaand erfgoed toegankelijk gemaakt. De van nature gesloten kloostertuin kan samen met de kapel gebruikt worden. De wanden van de kloostertuin worden deels behouden.

SPORTINFRASTRUCTUUR

De potentiële koppeling met de gemeentelijke sportsite zou een meerwaarde betekenen. Verder onderzoek en overleg met de gemeente moet uitwijzen welke synergieën tot stand kunnen komen. Op basis daarvan kan de hoeveelheid en locatie van sportinfrastructuur op de z.orgsite worden bepaald.

FINSE PISTE

In de buitenaanleg van het park kan bijkomend een finse piste worden geïntegreerd. Een mooi aanbod zowel voor zorgcliënten, personeel als voor de buurt.

GEZAMENLIJKE KUNSTATELIER(S)

Het kunstatelier wordt opgevat als een paviljoen in het park. Het open programma krijgt zo ook een ruimtelijke vertaling. Het atelier kan dienst doen als therapieruimte. Zo zou ook een muziektherapieruimte eerder als een paviljoen in het park kunnen worden opgevat.

CONGRESCENTRUM

De functionaliteit van het congrescentrum vraagt verder onderzoek. Richt het zich op delen van wetenschappelijk onderzoek (een aula), dan zou een locatie op de hoogste verdiepingen van het bakengebouw een interessante piste zijn. Is het doel eerder evenementen voor patiënten en/of de buurt, dan is een locatie langs de zachte as meer aangewezen. In dat geval kan ook een synergie met de kapel worden gezocht.

LOS STRAATMEUBILAIR

Het park wordt uitgerust met meubilair: zitbanken, verlichting, vuilnisbakken, en fietsenrekken, met name in de nabijheid van de toegangen tot de gebouwen. Er kan geopteerd worden voor los tuinmeubilair. Uit onderzoek blijkt immers dat dit het gebruik van de (publieke) ruimte sterk aanmoedigt omdat het op een informele manier kan gebruikt worden. Ook de (publieke) buitenruimte krijgt op die manier iets huiselijk.

GROENDIENST

Wordt de groendienst op termijn geïntegreerd in een zorgboerderij, ontstaat er een samenwerking - in welke vorm ook - met de gemeente, of blijft het een autonome dienst zoals vandaag? Voorlopig kan de dienst blijven waar ze vandaag gehuisvest is.

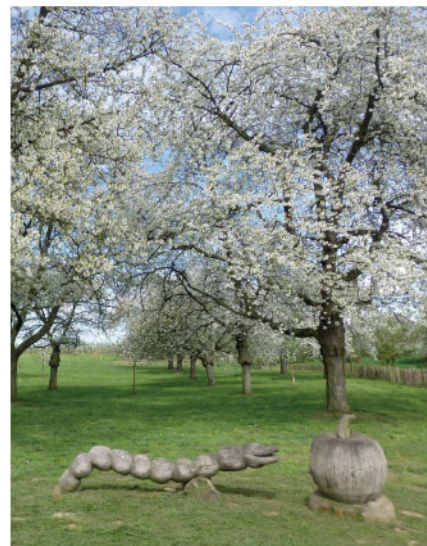
referentie : Ferme Nos Pilifs

Informele horeca in parkomgeving
Park Feider, Brussel

Los zitmeubilair geeft huiselijke sfeer
Parc Luxembourg in Parijs

Boomgaard
De belevingsboomgaard te Grootloon

Het gevuldbloemig sneeuwkllokje
bloeit in de naburige villawijken

Veldbloemen en klaprozen vs gras
Omgevingsaanleg WZC Groenhof

Natuurlijke speeltuin
Kinderboerderij Mikef

Goudkleurige Ginkgo biloba's vullen het bestaande bomenpallet van berken en rode beuken aan. *(foto: Roger Foley)*

Regentuin zorgt voor waterbuffer

EEN PARK DAT LEEFT EN BLOEIT

Het aanwezige groen op de site is het uitgangspunt voor de inrichting van zowel het publiek toegankelijk park als van de private tuinen. Bij de inplanting van de bebouwing is vertrokken van de inventaris waardevolle bomen en werd het bestaand kwalitatief groen bewaard. Het groen karakteriseert en structureert de site. De bebouwing vindt zijn weg binnen deze groenstructuur. Door inbedding in het landschap kunnen we hekken zoveel mogelijk achterwege laten. Grenzen worden hetzij door bebouwing, hetzij door groenstructuren bepaald.

GEINSPIREERD OP DE LUSTTUIN

Lusttuinen werden voornamelijk gerealiseerd in laat-landschappelijke stijl, en worden beschouwd als een verlengstuk van de buitenverblijven. Ze vormen een onlosmakelijk geheel met de villa's. Voor de parkstructuur vormt het concept van de lusttuinen een belangrijke inspiratiebron. In combinatie met grasvlaktes wordt geopteerd voor een pallet van kleuren met kruidachtige en bloemenrijke plekken.

De basis is een combinatie van majestueuze solitaire bomen (zoals bv. de rode eik) en een kruiden- en wilde bloementuin met een zelfregulerende en lang levende plantengemeenschap. Het onderhoud wordt beperkt tot één keer maaien voor de winter. Delen van het park leveren een belangrijke bijdrage aan de biodiversiteit door het extensief beheer en het ontoegankelijk karakter. Andere delen zetten de gebruikswaarde voorop.

BOMEN VOEGEN KLEUR EN SEIZOENSBELEVING TOE

Het beplantingsconcept combineert 3 boomstructuren :

- (1) De bestaande variëteit aan volwassen bomen geven maturiteit aan het park, iets om te koesteren.
- (2) Om de parkstructuur te versterken worden solitaire bomen toegevoegd. Bij de boomkeuze wordt vooral gekeken naar streekeigen of inheemse boomsoorten. Er is ook aandacht voor seizoensbeleving: boomsoorten die bloeien, noten of vruchten geven, gekarakteriseerd worden door verkleuringen, ... geven doorheen het jaar een boeiend en gevarieerd beeld.
- (3) Aan de zijde van de steenweg wordt een structurerende grid van elegante bomen geïntroduceerd. Hiervoor wordt bv. de Ginkgo Biloba met zijn mooie goudgele kleur, naar voor geschoven. Deze bomen laten zich makkelijk onderhouden.

WATERLIEVENDE NATUUR

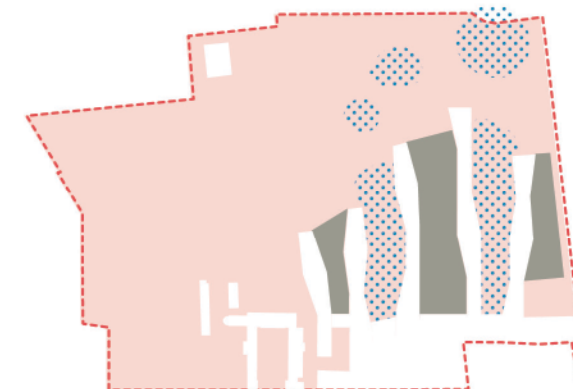
De topografie op het terrein wordt ingezet voor het realiseren van wadi's en/of regentuinen. Bij piekbuien, wordt het water gebufferd en krijgt het tijd om in de bodem te infiltreren. Er staat echter nooit veel water in, waardoor het geen suicidegevaar vormt.

VERHARDING

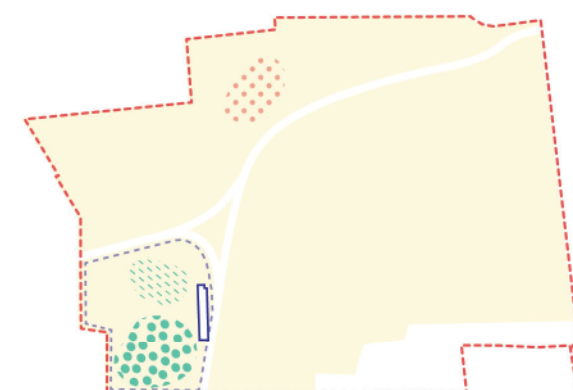
De visie om een minimale oppervlakte aan niet-waterdoorlatende verharding toe te laten dient de waterhuishouding. Door het aanplanten van bomen wordt geïnvesteerd in een gunstig microklimaat met gezonde lucht.

superpositie van
bestaande bomen
solitaire bomen
structurerende bomen

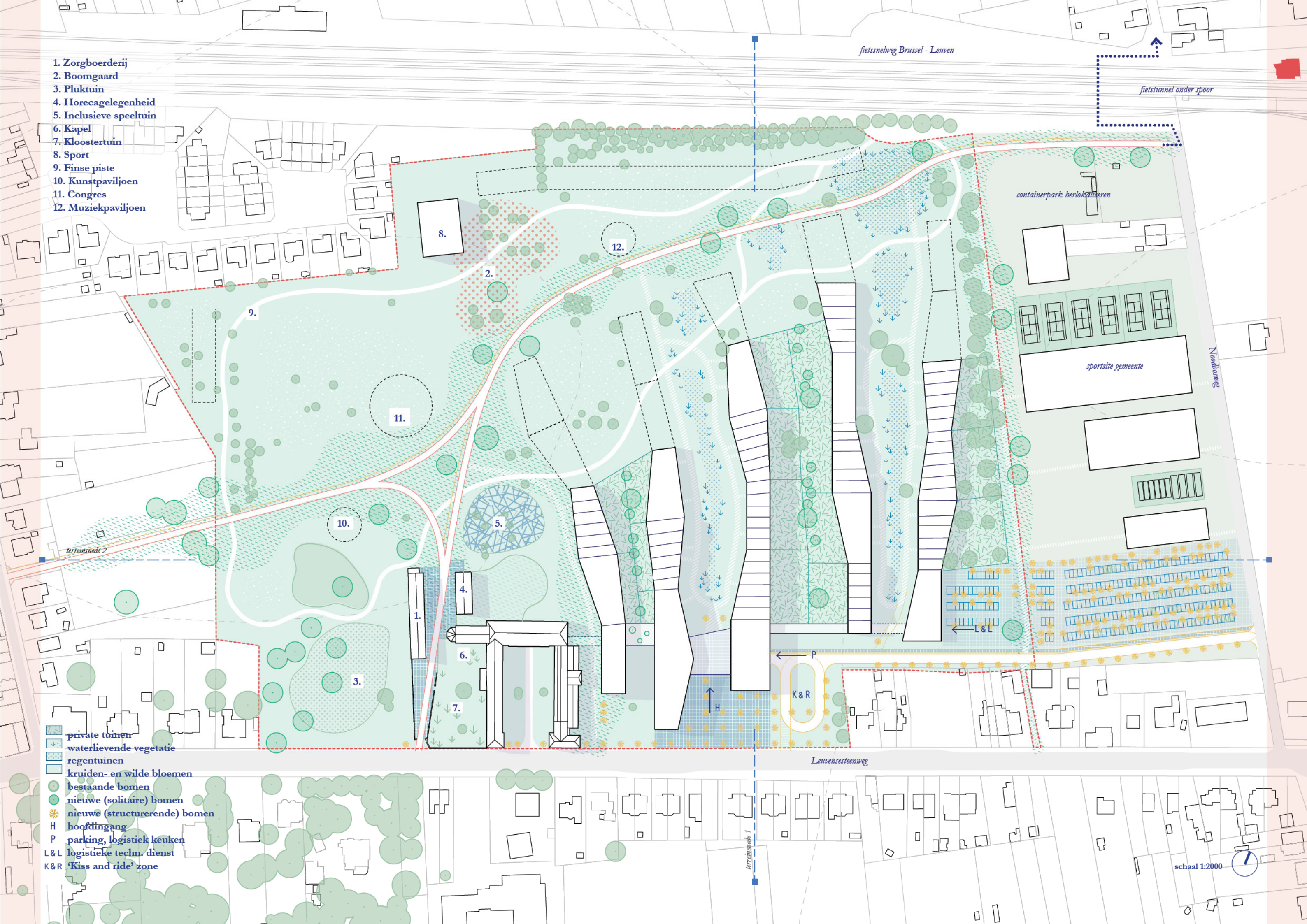
Verskillende sferen :
lustpark (laag over heel de site)
tuinzones (privaat)
regentuinen

Het landschap produceert :
boomgaard
dierenweide
pluktuin
boerderij

1. Zorgboerderij
2. Boomgaard
3. Pluktuin
4. Horecagelegenheid
5. Inclusieve speeltuin
6. Kapel
7. Kloostertuin
8. Sport
9. Finse piste
10. Kunstpaviljoen
11. Congres
12. Muziekpaviljoen

- private tuinen
- waterloevende vegetatie
- regentuinen
- kruiden- en wilde bloemen
- bestaande bomen
- nieuwe (solitaire) bomen
- nieuwe (structurende) bomen
- hoofdingang
- P parking, logistiek keuken
- L&L logistieke techn. dienst
- K&R 'Kiss and ride' zone

schaal 1:2000

ONTSLUITING

De circulatie van verschillende gebruikers op de site vraagt om verschillende types wegenis, telkens met een profiel op maat van het gebruik.

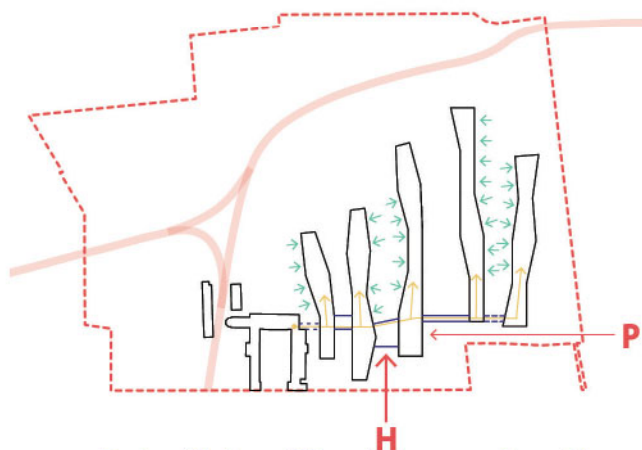
DE LEUVENSESTEENWEG VERSUS NOODBOSWEG

De Leuvensesteenweg ontsluit vandaag de site. In de visie van de gemeente, wordt de Noodbosweg een belangrijke of zelfs enige ontsluiting voor de site. In het raamwerk blijven beide scenario's of een combinatie mogelijk. Een meer gedetailleerd mobiliteitsonderzoek zal de definitieve keuze voorafgaan.

DE PARKWEG ALS CENTRALE ZACHTE AS

De centrale zachte as, diagonaal over de site, sluit in het noorden aan op de fietstunnel en -snelweg, en in het zuiden op de voetweg richting de Molenbeekvallei en potentieel eveneens op de Hertog Jan II laan, richting station en Delhaize. De parkweg bevindt zich in de centrale open ruimte en heeft het karakter van een wandel- & fietsroute. Ze wordt gekruist door secundaire wandelpaden. De parkweg is toegankelijk voor hulpdiensten, maar dat laat zich in de aanleg niet voelen.

formele ingangen →
informele ingangen →

De hoofdinkom (H) en ingang van de parking en logistiek (P) zijn de belangrijkste toegangspoorten. De informele toegangen zijn naar het park gericht.

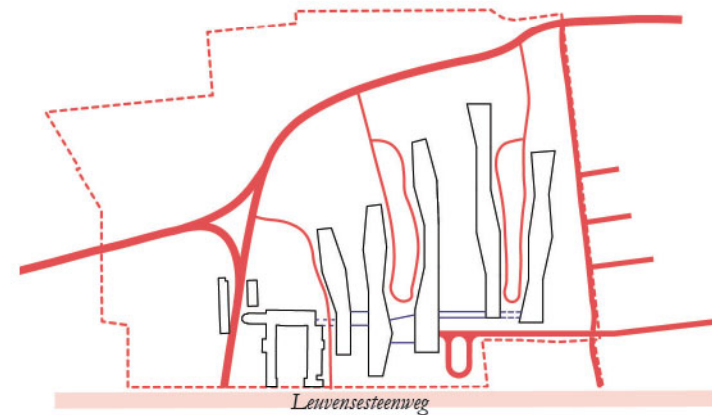
DE ZORG'ERVEN' OF STRATEN

De zorgerven bevinden zich in de noordzuid richting tussen de nieuwbouwwolumes en verbinden de hoofdinkom met de parkweg. Herkenbare voordeuren die toegang verlenen tot de verschillende leefgroepen/afdelingen stellen zich langs deze erven op. De erven zijn toegankelijk voor hulpdiensten hetgeen het ook mogelijk maakt om logistieke bewegingen te organiseren. Desalniettemin zal het type verharding en beplanting de straat een parkachtig karakter geven. Centraal op de erven worden langgerekte regentuinen ingericht, langsheen de gevel is plaats voor kleine 'voortuintjes' die de straat een vertrouwelijke karakter geven.

De aanleg van de erven wordt zo vorm gegeven dat de hulpdiensten hier ook kunnen circuleren. Aangezien het hier laagbouw betreft, zijn de eisen van de brandweer relatief beperkt en dus makkelijk integreerbaar in een landschappelijk ontwerp.

WANDELPADEN

Verschillende wandelpaden creëren wandelroutes in het park, deze zijn georganiseerd i.f.v. de looplijnen die de straten, gebouwen activiteitenpolen, ... met elkaar verweven. De wandelpaden zijn uitsluitend voor de voetganger of kinderen op de fiets.

De ontsluiting van de hulpdiensten wordt gegarandeerd door de verschillende paden. Het profiel en de materialisatie van de paden worden afgestemd op toegankelijkheid voor de brandweer.

TOPOGRAFIE ALS MEERWAARDE

Het landschappelijk ontwerp benadert de aanwezige topografie als meerwaarde: het vernijkt de variëteit en de belevingswaarde en creëert daarnaast potenties voor een natuurlijk waterbeheer.

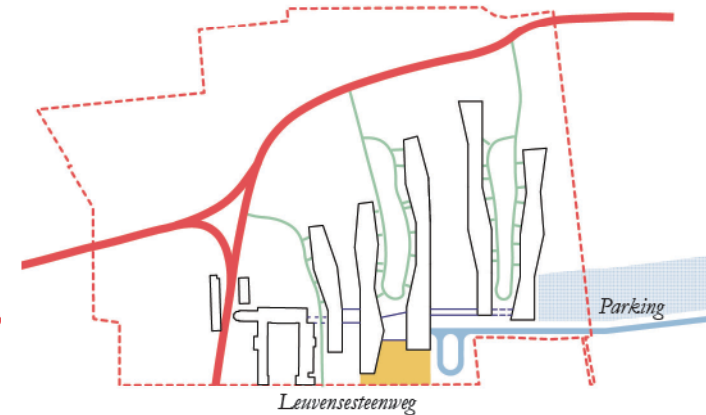
PARKEREN

Aan de kant van de Leuvensesteenweg ligt het maaiveld lager dan centraal op het terrein. Dit verschil kunnen we gebruiken om vooraan een half ondergrondse parking te voorzien onder een deel van de bebouwing. Deze natuurlijk verlichte en verluchte parking kan op termijn (een deel van) de parkeerbehoefte opvangen.

Samen met de bebouwing wordt het parkeren een gefaseerd verhaal, waarbij een interessante synergie met de potentiële gemeentelijke sportsite tot stand kan komen.

Op korte termijn kunnen de parkings ten westen van het klooster in gebruik blijven en eventueel tijdelijk worden uitgebreid.

centrale as zachte weggebruiker
voorplein hoofdinkom
(semi-)publiek pad (zorgerven)
ontsluiting gemotoriseerd verkeer

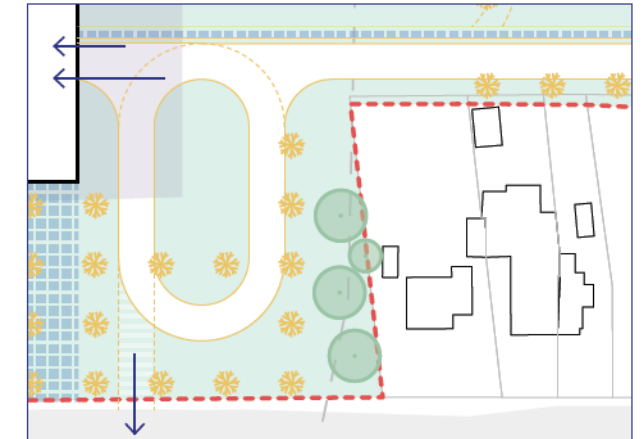

De parkweg vormt de centrale as waarop andere publieke en semi-publieke paden aantakken. Een informele as aan de rand van de zorgsite geeft toegang tot de verschillende sportfaciliteiten.

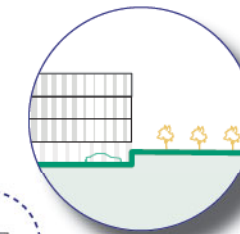

Halfondergronds parkeren

Gemeentehuis te Bonheiden door Lava architecten

De rotonde ontsluit de ondergrondse parking en de keuken. De rotonde laat twee opties open: langs de Noodbosweg (vraag van gemeente) of langs de Leuvensesteenweg.

terreinsnede 1

terreinsnede 2

VOORPLEIN AAN DE HOOFDINKOM LANGS DE STEENWEG

Soma stones

Teikyo Heisei University

Zuidboulevard, Waregem

Lido 'collectie

DE PARKWEG DOORHEEN HET PARK EN OPGELADEN MET RECREATIE

Park Valkenberg

Landscape Park Wetzgau

Park Spoor Noord te Antwerpen

De Eiken (Monnikenheide) te Zoersel

DE ZORGerven MET TOEGANGEN TOT DE ZORGWONINGEN

Nanterre Co-Housing

Eddington lot 1. North West Cambridge

Woonerf Copenhagen

Centrale wadi of regentuin

PARKSTRUCTUUR ALS KATALYSATOR

- De zachte as die de zorgsite doorkruist wordt de backbone voor gedeelde functies : sport en spel, horeca, ...
- De buitenruimte bestaat uit een publiek toegankelijk park, private tuinen en semi publieke zorgstraten of erven.
- Een zorgboerderij zou een interessante aanvulling kunnen zijn op het gedeeld programma van de site. Vorm, beheers- en financieringsmodel kan verder worden onderzocht.
- Gemeentelijke sportsite laten aansluiten op de zorgsite zou zeker een interessante piste zijn die voor beide partijen tal van voordelen biedt.
- De bomen maken het bos : het beplantingsconcept combineert 3 bomenlagen met grassen en veldbloemen tot een extensief beheerd en waterlievend park.
- De onsluiting steunt op zorgstraten of -erven, de centrale parkweg en het voorplein aan de hoofdinkom. De verscheidenheid in functie wordt vertaald in verschillende sferen.
- Parkeren wordt bij voorkeur in synergie met de gemeentelijke sportsite opgelost. Daarnaast geeft de topografie ook de mogelijkheid om een half ondergrondse parking te voorzien.

Op zondagnamiddag spreken Lieve, Jan, Isaac en Will regelmatig af met een bevriend gezin uit Leuven. Zij ontsnappen even uit de stad en komen met de fiets. De ouders kletsen bij een aperitief terwijl de kinderen ravotten in de speeltuin, gevolgd door een ijsje natuurlijk.

Regelmatig trekt Luuc met een leefgroep kinderen en jongeren naar de zorgboerderij. Het contact met de dieren doet hen zichtbaar deugd, maar hij stelt vast dat ook de volwassenen en ouderen genieten van hun aanwezigheid.

Brenda heeft een moeilijke dag. Haar vriendin Mila brengt haar daarom met de auto naar haar therapeut. Tijdens het wachten installeert Mila zich met haar laptop in het park.

